

๑๒ (เจ็ด)

1

2518

ที่ระลึก

ในพิธีเปิดอาคารที่ทำการ
ศาลจังหวัดสุพรรณบุรี
(อำเภอไทรน้อย) ๔ ก.ค. ๒๕๑๔

๑๒ (เจ็ด)

1

2518

146

45

“Delay of Justice is injustice”

การให้ความยุติธรรมที่ล่าช้าคือความไม่ยุติธรรม

เลขทะเบียน.....	146
เลขหมู่.....	04 (มอช)
วันเดือนปี.....	2518

“ขอเดชะพระอาณานิพนธ์เกล้า ในเวลาที่ข้าพระพุทธเจ้าจะเลือกผู้พิพากษาที่ดี เลื่อนชั้นผู้พิพากษาก็ดี ข้าพระพุทธเจ้าถือหลักในใจอยู่เพียงสองข้อ คือต้องมีสติปัญญาเฉียบแหลมเฉลียวฉลาดอย่างหนึ่ง และต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตอีกอย่างหนึ่ง บุคคลนั้นๆ ต้องฉลาดและไม่โกง ถ้าโกงก็ไม่ทันคนอื่น โจทก์จำเลยจะคัมเอาได้ทำให้เสียความยุติธรรม แต่ถ้าฉลาดแล้วโกงก็ทำให้เสียความยุติธรรมอีกเหมือนกัน จะซ้ำยิ่งร้ายไปกว่านั้นใหญ่ ข้าพระพุทธเจ้ามิได้ไปสอบสวนหรือเอาใจใส่ต่อกิจธุระส่วนตัวของผู้พิพากษาแต่ละคน ใครจะกินเหล้าเที่ยวเตร่อย่างไร นอกเหนืออำนาจของเสนาบดีจะพึงบังคับบัญชา”

(พระดำรัสตอนหนึ่งของกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในงานพระราชทานเลี้ยงข้าราชสำนักเวียนกฎหมาย ในพระบรมมหาราชวัง)

“ความยุติธรรมค่าจุนโลก”

คำขวัญ

ศาลจังหวัดอุบลราชธานี เคลื่อนที่มาตั้งที่อำเภออำนาจ เพื่อความ
สะดวก และให้เป็นธรรมแก่พี่น้องชาวอำนาจ
ขอให้ศาลนี้ดำรงตนให้สมกับที่เป็นศาลยุติธรรมอันแท้จริง

นายถนัด สีลากุล

อธิบดีผู้พิพากษาศาล ๓

FIAT JUSTITIA, RUAT COELUM.

Let justice be done, though the heavens fall

จงประສาหความยุติธรรม แม้ฟ้าจะถล่มก็ตามที

คำขวัญ

เนื่องในวาระ

เปิดศาลชั่วคราวเคลื่อนที่อำเภอท้ายเหมือง

ข้าพเจ้ารู้สึกยินดีเป็นอย่างยิ่ง ที่ท่านผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัด-
อุบลราชธานี ได้ให้เกียรติข้าพเจ้าได้เขียนคำขวัญ เพื่อลงในหนังสือที่ระลึก
เปิดศาลชั่วคราวเคลื่อนที่อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดอุบลราชธานี

อำเภอท้ายเหมืองเมื่อ ๑๕ ปีก่อน เป็นป่า มีที่ตั้งชุมชนเล็กๆ ขาด
ถนนหนทาง ไฟฟ้า ประปา เป็นอาณาบริเวณที่ผู้คนพลเมืองไม่มีใครสนใจ
ปัจจุบันนี้ตรงกันข้าม อำเภอท้ายเหมืองเป็นท้องที่ที่กำลังพัฒนารุดหน้า ไปทุกด้าน
มีถนนที่เป็นของกรมทางหลวงเข้าถึง มีไฟฟ้า ประปา บริการสังคมด้าน
ต่างๆ คึกคัก ขกฐานะการปกครองจากกิ่งอำเภอเป็นอำเภอ มีกองกำลังที่เป็น
ตำรวจภูธร ตำรวจชายแดน อ.ส.และประชาชนอาสาสมัคร ชุมชนขนาดเล็กๆ
ก็ขยายเป็นชุมชนใหญ่ ประชาชนก็หลั่งไหลเข้าไปประกอบอาชีพ ผลผลิตที่
เป็นหลักก็คือ ข้าว ข้าวโพด ถั่วลิสง พืชไร่ รวมตลอดทั้งมันสำปะหลัง
ผลิตผลทางการเกษตรของอำเภอนี้ ทำเงินให้จังหวัดอุบลราชธานีไม่น้อย

เมื่อ ๗๗ นายกรัฐมนตรี ให้เกียรติชาวอุบลราชธานีมาเปิดศาล
ชั่วคราวเคลื่อนที่ในอำเภอท้ายเหมือง นับเป็นที่สามของประเทศ ถิ่นนี้ว่าเป็น
ประวัติศาสตร์ความก้าวหน้าในทางอำนาจความยุติธรรมของประชาชน ในท้อง
ที่นี้ รวมทั้งอาณาบริเวณจังหวัดใกล้เคียงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือด้วย
และเป็นที่หวังว่า ศาลชั่วคราวเคลื่อนที่อำเภอท้ายเหมือง จะเป็นที่ชนชนยินดีและ
ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนทั่วไปเป็นอย่างดี

ขออวยพรให้ศาลชั่วคราวเคลื่อนที่อำเภอท้ายเหมืองประสบผลดีสมความมุ่งหมาย ของ
รัฐบาลทุกประการเทอญ

๑๒/๑๒ ๒๕๓๑

(นายเจริญ ปานทอง)

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี

“...ศาลเป็นหน่วยที่ตั้งขึ้นไว้สำหรับให้ความยุติธรรม เป็นการบำบัด
ทุกข์ร้อนให้ประชาชน บุคคลทั้งหลายย่อมหวังในความยุติธรรมของศาลเป็น
ที่ตั้ง และก็เมื่อมีบทกฎหมายอันออกมาตัดสินเสรีภาพและขัดต่อรัฐธรรมนูญเช่น
นี้ จะไม่ให้ศาลมีอำนาจแสดงเพื่อให้ความยุติธรรมแก่บุคคลที่เกี่ยวข้องหรือ”

(ข้อความตอนหนึ่งจากคำพิพากษาคืออาญากรรมสงคราม ที่ ๑/๒๔๘๑ วินิจฉัย
โดยศาสตราจารย์หลวงจำรูญเนติศาสตร์ เมื่อครั้งเป็นตุลาการศาลฎีกา)

สารบัญ

	หน้า
เมืองอุบลราชธานี	๑
เรื่องของศาลชั่วคราวเคลื่อนที่อำเภอหน้าชน	๕
ศาลแขวง	๑๑
ความอิสระของผู้พิพากษา	๑๓
มีขึ้นเดือนไม่มีโทษ	๑๕
ประวัติศาสตร์จังหวัดอุบลราชธานี	๕๕
อย่างไรคือการถามนำ	๔๗
คำแถลงท้ายเล่ม	๔๕

CONSUETUDO EST ALTERA LEX

จารีตประเพณี ก็เป็นกฎหมายอย่างหนึ่ง

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์
(www.library.coj.ac.th)

เมืองอุบลราชธานี

โดย

นายเสนอ นาระคล

ท่านผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดอุบลราชธานี เลียบ ภิญญะวรรณ
ปรารภกับข้าพเจ้าว่า จะเปิดศาลเคลื่อนที่ในบางอำเภอในจังหวัดนี้ และว่า
ถ้าจะได้มีจุดสาร หรือบทความเกี่ยวกับเรื่องเมืองอุบลราชธานี เพื่อเป็น
บรรณาการแก่ท่านที่มาร่วมในวันเปิดศาลดังกล่าว ก็น่าจะเป็นประโยชน์

ข้าพเจ้าเคยเป็นศึกษาธิการจังหวัดนี้หลายปี ได้รวบรวมประวัติเมืองอุบลราชธานีไว้
จึงยินดีจะเขียนมอบให้ท่านจัดทำในการเผยแพร่ ตามวัตถุประสงค์

เรื่องราวเมืองอุบลราชธานีนี้ ยืดยาวอยู่พอสมควร แต่จะเขียนเพียงสังเขปว่า ไป
อย่างไรมาอย่างไร จึงมาทั้งเป็นบ้านเป็นเมืองที่นี่ คงหัวข้อต่อไปนี้

จากเวียงจันทน์ ไปหนองบัวลุ่มภู

พระเจ้ามหาบุญไชยเศรษฐีราช พระนามเดิม เจ้าองค์บุญ แต่ประชา
ชนทั่วไปเรียกกันว่า “พระเจ้าสิริบุญสาร” ขึ้นครองราชย์ พ.ศ. ๒๓๐๓ ถึง ๒๓๒๑
(ฉบับของพระราชอาณาจักรลาวว่า ครองราชย์ถึง พ.ศ. ๒๓๒๔) ต่อไปจะใช้คำว่า พระเจ้า
สิริบุญสาร

ผู้นำชาวอุบล มาตั้งเมืองอุบลราชธานีนี้ แยกมาจากเวียงจันทน์คือ พระตากับ
พระวรราชภักดี ทั้งสองคนเป็นข้าราชการผู้ใหญ่ชั้นเสนาบดี ของ พระเจ้าสิริบุญสาร
แห่งกรุงศรีสัตนาคนหุตเวียงจันทน์ ต่อมาเกิดไม่ปรองดองกัน เหตุที่ไม่ปรองดองกัน
นั้นมีว่า พระตากับ พระวรฯ ได้ช่วยยกย่องและเป็นกำลังให้ พระเจ้าสิริบุญสาร ได้เป็น
พระเจ้าแผ่นดิน เมื่อได้เป็นพระเจ้าแผ่นดินแล้ว แทนที่จะตั้งตนให้เป็นที่ยูปราษ กลับ
ไม่ได้เป็น ในหลักฐานบางฉบับกล่าวว่า พระเจ้าสิริบุญสาร ทรงขอธิดาของพระวรากับพระตา
ไปเป็นชายารอง ท่านทั้งสองไม่ให้จึงเกิดชกใจกัน ผู้เขียนคิดว่าหลักฐานประการแรก ดูเหมือน
จะมีน้ำหนักกว่า เพราะเกี่ยวกับความเป็นใหญ่ในบ้านเมือง

เมื่อซัดใจกัน เห็นว่าจะอยู่ร่วมกันต่อไปไม่ได้ จึงชักชวนบ่าวไพร่ราษฎรและผู้
ร่วมใจเช่น หลวงโกชนนัย ท้าวนาม ท้าวคำสิงห์ และท้าวคำสู เป็นต้น อพยพ
ออกจากเวียงจันทน์ ไปหาที่อยู่ใหม่ คือไปตั้งเมืองใหม่ ที่บ้านหินโงมหนองบัวลุ่มภู
(อำเภอหนองบัวลำภู จังหวัดอุดรธานีขณะนี้) คงจะข้ามที่บ้านพานพร้าว (อำเภอศรีเชียงใหม่-
หนองคาย) ซึ่งอยู่ตรงข้ามกับเวียงจันทน์ ตรงไปอำเภอบ้านผือ ตัดลงช่องข้าวสาร เพราะเป็น
ช่องเขาที่ถากเขาภูพาน แล้วก็ถึงบ้านหินโงม (ภูพานเป็นเทือกเขาอยู่ทิศเหนือบ้านหินโงม)
อพยพประมาณ พ.ศ. ๒๓๑๑ มาตั้งเป็นเมืองเรียกว่า “เมืองนครเขื่อนขันธ์กาบแก้ว
บัวบาน” ในใจกลางเมืองของที่ตั้งใหม่นี้ มีหนองน้ำใหญ่ มีน้ำบริบูรณ์ตลอดปีเรียกกันว่า
“หนองบัว” แต่ก่อนมีนกเป็ดน้ำมาก ขณะนี้ชาวบ้าน ณ ที่ตั้งอำเภอได้อาศัยน้ำในหนองนี้

หนองบัวลุ่มภูนี้ ต่อมาตั้งเป็นเมืองชื่อ “กุมภาศัย” เมื่อ พ.ศ. ๒๔๐๖ ใน
รัชกาลที่ ๔ โดยให้ขึ้นอยู่ในความปกครองเมืองนครพนม ถึง พ.ศ. ๒๔๔๔ จึงเปลี่ยนชื่อจาก
กุมภาศัย เป็น “เมืองหนองบัวลำภู” และคืออำเภอหนองบัวลำภู ในปัจจุบัน

เขตที่มาจากเมืองใหม่นี้ ห่างจากเวียงจันทน์ ประมาณ ๑๐๐-๑๒๐ กิโลเมตร อยู่
ปลายเขตแดนของ พระเจ้าสิริบุญสาร เมื่อเป็นเช่นนั้น พระเจ้าสิริบุญสาร เห็นว่าอาจจะ
เป็นภัยต่อไปในภายหน้าก็ได้ จึงยกกองทัพมาปราบ รวมกันอยู่ ๒-๓ ปี พระตา ก็เสียชีวิต
ในที่รบ พระวร เห็นว่าไม่ควรจะอยู่สู้ เพราะอยู่ใกล้เกินไป อาจจะไม่ปลอดภัย จึงนำพรรค
พวกไพร่พลราษฎร อพยพต่อไป

สมควรกล่าวด้วยว่า หนองบัวลุ่มภูนี้เป็นเมืองของเจ้าปางคำ ซึ่งเกี่ยวเป็น
เชื้อสายของ พระวร พระตา มาแต่ก่อน เห็นจะประมาณ พ.ศ. ๒๑๘๗ ภายหลัง เจ้า
ปางคำ มาควบคุมช้างทางเมือง กาละจำบากนาคบุรีศรี (นครจำปาศักดิ์) แล้วมาได้
กับลูกสาวเจ้าเมืองคือ นางเกา ที่เมืองนี้

จากหนองบัวลุ่มภูไปนครจำปาศักดิ์

เมื่อข้ามโขงมาแล้ว ท้าวคำสิงห์ กับ ท้าวคำสู ขอยอพยพต่อไป (ขอแยกทาง)
ทางตะวันออก จนถึงบ้านสิงห์โคกสิงห์ท่า (คืออำเภอเมืองยโสธร ขณะนี้) แล้วตั้งหลัก
แหล่งอยู่ที่นี้

พระวรฯ ได้นำพรรคพวก ออกจากหนองบัวลุ่มภู ประมาณ พ.ศ. ๒๓๑๓-๒๓๑๔ โดยมุ่งหวังไปพึ่งเมืองนครจำปาศักดิ์ และถึงนครจำปาศักดิ์ประมาณ พ.ศ. ๒๓๑๕ เมื่อนำพรรคพวกมาถึง บ้านสิงห์โคกสิงห์ท่า หลวงโภชนัย ขอแยกไปตั้งอยู่บ้านศรีลำควน (เมืองศรีสะเกษขณะนี้) ท้าวนาม ขอกลับไปอยู่บ้านบึงโคน (คืออำเภอเสลภูมิร้อยเอ็ดขณะนี้) คงจะเป็นทางที่อพยพผ่านมา (เสลภูมิห่างยโสธร ๓๔ กิโลเมตร)

มาถึงบ้านสิงห์โคกสิงห์ท่าแล้ว ไม่อยู่กับ ท้าวคำสิงห์ ท้าวคำสู เพราะเห็นว่าไม่ไกลจากเวียงจันทน์ เกรงจะถูกตามตีอีก อีกประการหนึ่ง กำลังก็ลดลง เนื่องจากพรรคพวกแยกไปตั้งเมืองใหม่ จึงอพยพต่อไป ขอพึ่ง **เจ้าไชยกุมาร** หรือ **พระเจ้าองค์หลวง** ผู้ครองนครจำปาศักดิ์ (ครองจำปาศักดิ์ พ.ศ. ๒๒๘๑ เชื้อสายจากเวียงจันทน์นั่นเอง) **เจ้าไชยกุมาร** ให้ตั้งภูมิลำเนาอยู่ที่บ้านคูบ้านแก กำบลเวียงคอนทอง (อยู่ในเขตอำเภอโพนทอง ตรงข้ามปากเซของลาว เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๓ ไทยได้)

พระเจ้าสิริบุญสาร ยังไม่หายแค้นเคือง ทั้งเกรงว่าต่อไปภายหน้าอาจเป็นภัย จึงแต่งกองทัพให้มาตีอีก แต่ **เจ้าไชยกุมาร** ได้ขอโทษให้ **พระวรฯ** ไว้ โดยอ้างว่า คงจะไม่กล้าแข็ง เพราะพระตาก็ตายไปแล้ว และควรนึกถึงความชอบแต่เก่าก่อน **พระเจ้าสิริบุญสาร** ก็ยอมยกโทษให้

จากนครจำปาศักดิ์ ไปดอนมดแดง

พระวรฯ กับพรรคพวก อยู่ที่บ้านคูบ้านแก ประมาณ ๓-๔ ปี มีเหตุขัดใจกันกับ **เจ้าไชยกุมาร** อีก จึงพาพรรคพวกอพยพไปอยู่ดอนมดแดง ห่างจากบ้านคูบ้านแก ประมาณ ๑๐๐ กิโลเมตร (ดอนมดแดง คือบ้านดอนมดแดง อยู่ในท้องที่อำเภอเมืองอุบลฯ ทางตะวันออกประมาณ ๑๖ กิโลเมตร) และคงกึกจะตั้งบ้านเมืองอยู่ที่นี้ต่อไป เพราะเห็นว่าไกลจากการรบกวน ผู้ที่อพยพมาด้วยก็พอจะอยู่ได้ทั้งสองฝั่งแม่น้ำมูล ทั้งคิดว่าน่าจะปลอดภัยแล้ว จึงได้มีใบบอกไปยังเมืองนครราชสีมา ขอขึ้นอยู่ในขอบเขตอาณาของกรุงธนบุรี

พระเจ้าสิริบุญสาร ทราบว่า **พระวรฯ** ไม่ถูกกับ **เจ้าไชยกุมาร** แล้วมาอยู่ดอนมดแดง อาจจะมีกำลังกล้าแข็งขึ้น ต่อไปภายหน้าอาจเป็นภัย จึงแต่งกองทัพมาปราบอีก **พระวรฯ** เห็นว่าฝ่ายตนกำลังน้อย ย้ายมาอยู่ใหม่ก็ยังกังวลไม่ตก จึงขอให้ **เจ้าไชยกุมาร**

ช่วย แต่เจ้าไชยกุมาร ไม่ช่วย จะบอกไปทางเมืองนครราชสีมาใกล้ (ประมาณ ๓๓๐ กิโลเมตร) คงไม่ทันการ เมื่อไม่มีหนทางใด จึงหันไปพึ่งเจ้าไชยกุมาร อีก เพราะระยะใกล้กว่า จึง

จากดอนมดแดงคืบไปอยู่บ้านคูบ้านแกนครจำปาศักดิ์อีก

เมื่อกลับอพยพไปอยู่บ้านแกอีก กองทัพของ พระเจ้าสิริบุญสาร มาถึงก็รบกัน ด้วยกำลังน้อยกว่า พระวรฯ ถูกจับได้ และถูกฆ่าที่บ้านสักเมืองสมอเลียบ ประมาณ พ.ศ. ๒๓๑๔ (ริมฝั่งโขงแขวงเมืองนครจำปาศักดิ์)

พรรคพวกที่เหลืออยู่มี ท้าวคำผง ท้าวทิตพรหม บุตรพระตา และ ท้าวกำบุตรพระวรฯ จึงรวมกันคุมพรรคพวกแทน มี ท้าวคำผง เป็นหัวหน้า และอยู่ที่บ้านคูบ้านแกต่อไป ท้าวคำผง นั้น ต่อมาไปได้กับหลานสาว เจ้าไชยกุมาร เป็นภรรยา เจ้าไชยกุมาร เห็นว่าเป็นหลานเขย จึงอนุญาตให้อยู่ที่บ้านคูบ้านแกต่อไป และได้ตั้งให้ ท้าวคำผง เป็นที่ “พระปทุมสุรราช” ควบคุมอยู่ที่บ้านนี้ เพื่อสะดวกในการกะเกณฑ์และจัดเก็บส่วยสาอากร

ในระหว่างที่ทั้งอยู่ที่ดอนมดแดงนั้น อยู่ในขอบเขตอาณาของกรุงธนบุรี การที่ พระเจ้าสิริบุญสาร จัดกองทัพตามมาตี เป็นการล่วงล้ำขอบเขตอาณา ไม่มีความเกรงขาม พระเจ้ากรุงธนบุรี จึงจัดกองทัพขึ้นมารบ ทั้งเป็นโอกาสเหมาะที่กำลังกึกจะขยายอาณาเขตอยู่ด้วย จึงได้ทั้งเวียงจันทน์ และนครจำปาศักดิ์ ในที่สุดทั้งสองนครก็ตกเป็นของไทย แต่ พ.ศ. ๒๓๒๑ เป็นต้นมา พระปทุมสุรราช ก็ต้องขึ้นแก่กรุงธนบุรีด้วย

ขณะที่ พระปทุมสุรราช (คำผง) กับพรรคพวกอยู่ที่บ้านคูบ้านแกเมื่อตกเป็นของไทยแล้วนั้น เกิดจลาจลที่ประเทศเขมร เมื่อ พ.ศ. ๒๓๒๓ ได้เป็นกำลังช่วย สมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึกปราบการจลาจลที่ประเทศเขมรด้วย นับว่าเป็นความชอบ

จากบ้านคูบ้านแกไปบ้านแฉะแม่

ภายหลังที่ช่วยปราบจลาจลที่ประเทศเขมรแล้ว สมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึก เสด็จเสด็จด้วยราชย์สมบัติ เป็นพระเจ้าแผ่นดินไทย คือ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก

พระปฐมสุรราช (คำผาง) ท้าวทิดพรหม ท้าวคำ จึงขอพระราชทาน ย้ายครอบครัวจากบ้านคู้บ้านแก ไปอยู่บ้านห้วยแจแหม หรือบ้านท่าบ่อ ซึ่งอยู่ใกล้กับหนองบัว บ้านนี้ตั้งอยู่ทางทิศใต้ ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาการท้องถิ่นประจำภาคเรียกย่อ ๆ ว่า ศ.ว.พ. ในขณะนั้น ได้อพยพมาอยู่เมื่อ พ.ศ. ๒๓๒๕ แต่หนังสือคงอยู่ฝั่งว่า อพยพมา พ.ศ. ๒๓๒๕ (ปีตั้งกรุงเทพฯ) ก็คิดว่าคลาดเคลื่อน พ.ศ. ๒๓๒๕ น่าจะถูกต้อง เพราะมีหลักฐาน หนังสือยืนยันกันถึง ๒ เล่ม

เล่ากันว่า **แจแหม** เป็นที่ค้ำเกลือ หนุ่มไปเที่ยวคุยสาวที่ค้ำเกลือ สาวจะบอก หนุ่มว่า **แจแหม** (ภาษาถิ่นอีสานคือ เอาหัวมือตะเกือใส่ลิ้น) ที่เรียกว่าท่าบ่อ คงจะเป็นที่มีบ่อเกลือ **เจ้าพระคุณสมเด็จพระมหาวิรวัธ** (อ้วน) อธิบายไว้ว่า **แจแหม** เป็นภาษาส่วยแปลว่า อีเหิน ภาษาอีสานเรียกว่า เหินอัม เพราะเดิมเป็นป่าไม้ยางทั้งนั้น ขณะนี้ก็มีเกาอยู่ ข้าพเจ้ามีหลักฐานยืนยัน ควรจะรับฟังไว้เป็นความรู้ทั้งสองอย่าง

ต่อมาเกิดเลื่อนจากบ้านแจแหม มาอยู่ริมฝั่งลำน้ำมูล ด้านทิศเหนือ ตั้งบ้านยาวไป ตามลำแม่น้ำ ได้แก่บริเวณที่เป็นตลาด และกระจายกันอยู่ทั่วไป ทั้งที่จะเห็นสภาพบ้านเรือนเก่า ๆ ในขณะนั้น จะย้ายจากบ้านแจแหมมาเมื่อใด ยังไม่ปรากฏหลักฐานข้าพเจ้าสันนิษฐานว่า หลังจากตั้งเป็นเมืองแล้ว หรือเป็นระยะนั้นเอง (พ.ศ. ๒๓๓๔) เพราะเมื่อสร้างพระเจ้าใหญ่ อินทร์แปงวัดป่าใหญ่ (วัดมหาวนาราม) พ.ศ. ๒๓๕๗ แถบบริเวณวัดก็มีคนอยู่กันแล้ว หรืออาจจะกระจายกันมาอยู่ก่อน เพราะแจแหมกับบริเวณที่ย้ายมาอยู่ใหม่ห่างกันเพียง 4-5 กิโลเมตรเท่านั้น

บริเวณที่ทั้งกิ่งกล่าวเรียกกันว่า “**คงอุ้ง**” (อาจเข้าใจได้ ๒ นัย เป็นที่อยู่อาศัยของฝูงหงส์หลาย หรือเป็นคงที่เป็นที่อยู่อาศัยคือหงส์) บริเวณกิ่งกล่าวเป็นป่าไม้ยาง นับแต่แจแหมเป็นต้นมา จนถึงทางตะวันตกวัดศรีอุบลรัตนาราม ขึ้นมาทางทิศเหนือ แถวที่เรียกกันว่า **กิโลศูนย์** ยังมีต้นยางเป็นประจักษ์พยานอยู่บ้าง ข้าพเจ้าได้เห็นเมื่อ ๓๖ ปีมาแล้ว

ตั้งเป็นเมืองอุบลราชธานี

พ.ศ. ๒๓๓๔ เกิดกบฏ **อ้ายเซียงแก้ว** อยู่บ้านเขาโอง แขวงเมืองสัททันคอน (ทางนครจำปาศักดิ์ลงไปทางตะวันออกลงเฉียงใต้ประมาณ ๑๓๐ กิโลเมตร ตามลำน้ำโขงได้เคยเดิน

ทางไป) เป็นกบฏโดยอ้างตนเองเป็นผู้วิเศษ มีคนนับถือมาก ยกพวกมาล้อมนครจำปาศักดิ์ จึงไปรณเกล้าฯให้ **พระพรหมภักดี** (ทองอิน) ยกทัพเมืองนครราชสีมา (ภายหลังก็คือเจ้าพระยานครราชสีมา ไปปราบ แต่ **พระปทุมสุรราช** (คำผง) กับ **ท้าวหน้า** ลูกพี่ลูกน้อง ซึ่งอยู่ใกล้กว่า ได้ช่วยกันปราบเสียก่อน จับได้แล้วฆ่า ก่อนที่กองทัพเมืองนครราชสีมาจะมาถึง นับว่าเป็นความชอบ

เพื่อเป็นบำเหน็จความชอบ **พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก** จึงไปรณเกล้าฯให้ยกฐานะบ้านห้วยแจระแม่มั่นเป็นเมืองเรียกว่า “**เมืองอุบลราชธานี**” พระราชทานบรรดาศักดิ์ **พระปทุมสุรราช** (คำผง) เป็นที่ “**พระปทุมราชวงศา**” เป็นเจ้าเมืองอุบลคนแรก เมื่อ พ.ศ. ๒๓๓๔ เหตุที่มีคำว่า “**ราชธานี**” ต่อท้ายนั้น เนื่องด้วยเห็นว่า เป็นเมืองข้าหลวงเดิม ช่วยเหลือในการศึกเสมอมา เช่นปราบเงาะเจด และปราบกบฏอ้ายเชียงแก้ว ก็จัดได้สำเร็จโดยมิต้องบอก นับว่าเป็นกำลัง

หลังจากนั้นก็มีเจ้าเมืองสืบทอดกันมาอีก ๔ คน จนถึง พ.ศ. ๒๔๒๕ จึงไม่มีการตั้งเจ้าเมืองสืบสกุล คงมีแต่ข้าหลวงขึ้นมาปกครองเมือง ตลอดมาจนถึงปัจจุบัน

เหตุผลที่ชื่อเมืองอุบล

ที่ทั้งชื่อว่า “**เมืองอุบล**” นั้น หนังสือบางเล่มว่าทั้งตามนาม **พระปทุมสุรราช** (คำผง) เพราะเป็นผู้นำอพยพมาทั้งเมืองและ “**ปทุม**” ก็แปลว่า บัวหลวง หนังสือบางเล่มว่าเอาชื่อเดิมของหนองบัวลุ่มภู (หนองซึ่งตั้งอยู่ในลุ่มภูเขาชื่อหนองบัว) ก็โอนกรเขียนชั้นกำกับแก่วัวบาน อันมีคำว่า “**บัว**” ซึ่งเป็นเมืองที่บรรพบุรุษอพยพมาอยู่ก่อน แล้วแปลงลงเป็นศัพท์ว่า “**อุบล**” มาทั้งเป็นชื่อ ทั้งสองอย่างก็มีเหตุผลน่าฟัง

ข้าพเจ้าเองสันนิษฐานว่า คงเอาชื่อ “**หนองบัว**” ซึ่งอยู่ทิศตะวันออกเฉียงเหนือบ้านห้วยแจระแม่มั่นเองมาทั้งเป็นชื่อ โดยแปลงศัพท์ว่า “**อุบล**” มาทั้งเป็นชื่อ เพราะเกิมนอนใหญ่ ยาวประมาณ ๒๕ เส้น มีน้ำอยู่ตลอดปี ทั้งกันจากทิศเหนือโรงพยาบาลพระศรีมหาโพธิ์ ยาวไปจนจกตะวันออกเฉียงใต้ของ ศ.ว.พะ แต่เดิวนั้นคนจีนมีคนรุกร้าเป็นเจ้าของเกือบหมดแล้ว ยังคงเหลืออยู่ตอนเดียวหน้าวัดหนองบัวเท่านั้น เหตุผลมีว่า คนโบราณชอบทั้งชื่อบ้านเมืองตามภูมิประเทศและสถานที่ เช่นหนองบัวลุ่มภู ก็มีหนองตั้งอยู่ในลุ่มภู บ้านหินโงม

ก็เป็นบ้านที่มีเทือกเขากัน (โงมเป็นภาษาถิ่นอีสาน แปลว่ากัน, กรอบ, หรือง่า) เมืองหนองหานหลวง (สกลนคร) ก็เอาชื่อหนองใหญ่มาตั้ง และที่อื่นก็ยังมีอีกมาก

แม้แต่ชื่อเมืองนครเขื่อนขันธ์กาบแก้วบัวบาน ก็คิดว่าตั้งโดยอาศัยภูมิประเทศ หลายท่านอาจเคยไปเห็นอำเภอหนองบัวลำภู จังหวัดอุดรธานี ชาวเจ้าเคยเป็นศึกษาธิการจังหวัดอุดรธานี และการศึกษาภาคในภาคนี้ ไปตรวจหลายครั้งจะไปตรวจจังหวัดเลย ก็ผ่านอำเภอนี้ ทิศเหนือเป็นพิศภูเข ทิศตะวันออกเป็นพิศเขา ทิศตะวันตกเป็นป่า และมีภูเขาคือเป็นห่อมๆ ทิศใต้ก็มีภูเขาล้อมในใจกลางก็คือหนองบัว จึงดูเหมือนมีภูเขาคือเป็นเขื่อนกันเมือง มีคอกบัวบานอยู่สระพัง แม้ภูมิศาสตร์ก็ทำนองเดียวกัน (ภูทอก=บัว, อาศัย=ที่อยู่ ภูทอก+อาศัย=ที่อยู่ของบัว)

ความที่สันนิษฐานนี้ เป็นเพียงข้อคิดเห็นส่วนตัวเท่านั้น

ชาวอุบล

พื้นที่อันเป็นที่ตั้งเมืองอุบลปัจจุบันนั้นนี้ ส่วนหนึ่งอยู่ในอาณาจักรโคกมูรณ ส่วนหนึ่งอยู่ในอาณาจักรทอม คงได้มีคนพื้นเมืองเดิมอาศัยอยู่ก่อนแล้ว เช่นพวกละว้า ต่อมาก็ค่อยหล่นไป เพราะอาณาจักรดังกล่าวมีมากกว่า ๒๕๐๐ ปี แล้ว

ชาวอุบลที่อพยพมา ก็มาแซกกระจัดกระจายอยู่ สำเนียงจึงเป็นอันเดียวกันหมด และมีสกุลใหญ่ๆ เช่น ณ อุบล สุวรรณภู ปทุมเวียง พรหมวงศานนท์เป็นต้น ต่อมาชาวนครราชสีมา มาค้าขายก็ตั้งรกรากอยู่ เช่นสกุล ศรีธัญญรัตน์ โกศลวัตร ส่วนชาวจีนนั้น มาตั้งรกรากภายหลัง

ความเปลี่ยนแปลงต่อมา

ทั้งได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า เมืองอุบลราชธานี ตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๓๓๔ นั้นยังรวมอยู่กับหัวเมืองในนาม “ลาวพุงขาว” หัวเมืองที่เรียกว่าลาวพุงขาวนี้ รวมภาคอีสาน เฉพาะที่เรียกว่า มณฑลลาวพวน กับมณฑลลาวท้าว (พ.ศ. ๒๔๓๔) จึงเป็นอันว่า ตั้งเป็นเมืองแล้วตั้ง ๑๐๐ ปี ก็ยังรวมอยู่ในนามของมณฑลลาวท้าว

พ.ศ. ๒๔๔๒ ยังเป็นเมืองอุบลราชธานี และรวมอยู่ในนามของมณฑลลาวท้าวออกเฉียงเหนือ ต่อมามณฑลลาวท้าวออกเฉียงเหนือ เปลี่ยนชื่อเป็นมณฑลอีสานเมืองอุบลราชธานีก็ยังรวมอยู่ในนามของมณฑลอีสาน

พ.ศ. ๒๔๕๕ แยกมณฑลอีสานเป็น ๒ มณฑล คือ มณฑลอุบลราชธานี กับ
มณฑลร้อยเอ็ด เมื่อเป็นมณฑลอุบลราชธานีแล้ว มีจังหวัดขึ้นอยู่ ๓ จังหวัด คือ อุบลราชธานี
ศรีสะเกษ และสุรินทร์

เมื่อเป็นมณฑลลาวท้าว (พ.ศ. ๒๔๓๔) และต่อมาเปลี่ยนชื่อมาตามลำดับแล้วนั้น
พระเจ้าอินทวิชิต กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ เสด็จเป็นข้าหลวงใหญ่ต่างพระ-
องค์ ดำรงราชการมณฑลลาวท้าว ประทับ ณ เมืองอุบลราชธานี (พ.ศ. ๒๔๓๖-๒๔๕๓)

พ.ศ. ๒๔๖๕ ได้มีประกาศให้รวมมณฑลอุดรธานี มณฑลร้อยเอ็ด และมณฑล
อุบลราชธานี เป็นภาค เรียกว่า ภาคอีสาน มีอุปราชาประจำภาค ตั้งที่บัญชาการอยู่ ณ เมือง
อุดรธานี ถึง พ.ศ. ๒๔๖๘ จึงประกาศยกเลิกภาคอีสานให้กลับคืนเป็นมณฑลตามเดิม

พ.ศ. ๒๔๗๐ ยุบมณฑลอุบลราชธานี เป็นจังหวัด ไปรวมขึ้นต่อมณฑลนครราชสีมา
และมณฑลต่างๆ ถูกยุบลงเป็นจังหวัด ขึ้นตรงต่อส่วนกลาง แต่ พ.ศ. ๒๔๗๖ เป็นต้นมา

เสนอ นาระกถ

๗๕ ถนนขยางกูรในเมืองอุบลราชธานี

โทร. ๒๕๔๔๘๐

เรื่องบองศาลชั่วคราวเคลื่อนที่อำเภอไทรโยค

โดย

นายเลียบ ภิญญะวรรค

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดอุบลราชธานี

ด้วยกระทรวงยุติธรรมภายใต้การบริหารของ พล.ร. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
ใหญ่ สวัสดิ์ชาติ ได้พิจารณาเห็นว่า ประชาชนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดต่างๆ ซึ่งมีภูมิลำเนา
อยู่ห่างไกลจากตัวจังหวัดและมีความจำเป็นจะต้องติดต่อกับศาล ต้องเสียเวลาและสิ้นเปลืองค่า
ใช้จ่ายเป็นจำนวนมากในการเดินทางไปติดต่อกับศาล ซึ่งปกติตั้งอยู่เฉพาะในตัวจังหวัดหรือตัว
อำเภอบางอำเภอเท่านั้น จึงควรจัดตั้งศาลจังหวัดขึ้นตามอำเภอใหญ่ๆ แต่การจัดตั้งศาลจังหวัด
เป็นการถาวรก็จะสิ้นเปลืองงบประมาณแผ่นดินเป็นจำนวนมาก ซึ่งคงทำไม่ได้ในระยะนี้ กระทรวง
ยุติธรรมจึงวางโครงการจะจัดตั้งเป็นศาลชั่วคราวเคลื่อนที่ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา
๕ วรรค ๒ โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมมีคำสั่งให้ผู้พิพากษาศาลจังหวัดไปนั่งเป็น
ศาลชั่วคราวในที่ว่าอำเภอที่เห็นสมควร ชั้นแรกได้ดำเนินการจัดตั้งศาลชั่วคราวเคลื่อนที่ขึ้นที่
อำเภอฝาง และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงใหม่ก่อน ปรากฏผลว่าเป็นที่พอใจ และได้รับความ
สนับสนุนจากประชาชนเป็นอย่างดี จึงควรจัดตั้งศาลชั่วคราวเคลื่อนที่ขึ้นในท้องที่อำเภอที่
อยู่ห่างไกลจากตัวจังหวัด ซึ่งมีสถิติจำนวนคดีเกิดขึ้นมาก และมีจำนวนประชากรหนาแน่นเพิ่ม
ขึ้นอีก อำเภอไทรโยค จังหวัดอุบลราชธานี เป็นอำเภอแรกที่ได้รับการพิจารณาให้จัดตั้งขึ้นในครั้งนี้

ศาลชั่วคราวเคลื่อนที่ของอำเภอไทรโยค จังหวัดอุบลราชธานี เป็นส่วนหนึ่งของศาล
จังหวัดอุบลราชธานี ทางราชการได้กำหนดให้เรียกชื่อว่า “ศาลจังหวัดอุบลราชธานี (อำเภอ
ไทรโยค)”

พระธรรมนูญศาลยุติธรรมได้ประกาศใช้บังคับมาตั้งแต่วันที่ ๒๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๔
จนถึงบัดนี้เป็นเวลา ๔๐ ปีเศษ เพิ่งมีการจัดตั้งศาลชั่วคราวเคลื่อนที่ตามพระธรรมนูญศาล
ยุติธรรม มาตรา ๕ วรรค ๒ ในปัจจุบัน แต่เดิมประชาชนผู้ที่จะต้องติดต่อกับศาล จะต้อง

เดินทางไปติดต่อกับศาลเอง บัดนี้รัฐบาลนี้ก็จัดการผันศาลให้เคลื่อนที่มาสู่ประชาชนเสียเอง เป็นปรากฏการณ์อีกอย่างหนึ่งในจำนวนหลาย ๆ อย่างที่รัฐบาลคณะนี้จะมี พล.ว. นายกรัฐมนตรี ก็กฤษฎี ปราโมช เป็นประธาน ท่านทำได้

ข้าพเจ้าคิดว่า ศาลนี้คงเป็นประโยชน์แก่ประชาชนในท้องที่อำเภอไฉมและหวังค่วย ว่าจะได้รับความร่วมมือจากประชาชนตามสมควร ที่จะสามัคคีกันป้องกันมิให้เกิดมีข้อพิพาท ไต่ ๆ ขึ้นอันจะเป็นการนำคดีมาสู่ศาล ซึ่งจะทำให้ต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีของท่านเอง

สุขา สุขุมสุต สามัคคี

ศาลแขวง

โดย

นายอัมพร ศตะภูริ

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลแขวงอุบลราชธานี

วัตถุประสงค์ เพื่อแบ่งเบาการดำเนินการพิจารณาคดีของศาลจังหวัด (เฉพาะ - อำเภอเมือง) ในคดีเล็กๆ น้อยๆ ให้เสร็จรวดเร็ว ศาลจังหวัดนั้นไม่ว่าคดีใหญ่หรือคดีเล็ก ต้องดำเนินการสอบสวนพิจารณาไปในทำนองเดียวกัน ส่วนศาลแขวงนั้น มีอำนาจพิจารณาในคดีอาญาซึ่งมีโทษจำคุกไม่เกิน ๓ ปี หรือปรับไม่เกิน ๖,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ถ้าโทษจำคุกหรือปรับสูงกว่าที่กำหนดไว้นี้ ก็ต้องฟ้องยังศาลจังหวัด ส่วนคดีแพ่งนั้น ศาลแขวงมีอำนาจพิจารณาและ พิจารณาในคดีที่มีทุนทรัพย์ไม่เกิน ๒,๐๐๐ บาท ทุนทรัพย์สูงกว่านี้ต้องฟ้องศาลจังหวัด การพิจารณาคดีของศาลแขวงรวดเร็ว เพราะพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาคดีอาญาในศาลแขวง พ.ศ. ๒๔๕๕ ได้มีบทบัญญัติไว้เป็นพิเศษ

ผลที่ได้รับ สำหรับศาลแขวงอุบลราชธานี ตั้งแต่จัดตั้งศาลแขวงขึ้นมาเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๐ ได้พิพากษาคดีทั้งอาญาและแพ่งเสร็จไปได้ประมาณปีละ ๑,๐๐๐ เรื่อง จึงเห็นได้ว่าศาลแขวงได้ช่วยแบ่งเบาศาลจังหวัดเฉพาะในอำเภอเมืองได้มีใช้น้อย

จำนวนศาลแขวง ทั้งประเทศมี ๒๐ ศาล คือ ๑. ศาลแขวงพระนครใต้, ๒. ศาลแขวงพระนครเหนือ, ๓. ศาลแขวงธนบุรี, ๔. ศาลแขวงพระนครศรีอยุธยา, ๕. ศาลแขวงลพบุรี, ๖. ศาลแขวงชลบุรี, ๗. ศาลแขวงนครราชสีมา, ๘. ศาลแขวง-สุรินทร์, ๙. ศาลแขวงอุบลราชธานี, ๑๐. ศาลแขวงขอนแก่น, ๑๑. ศาลแขวงอุดรธานี, ๑๒. ศาลแขวงเชียงใหม่, ๑๓. ศาลแขวงลำปาง, ๑๔. ศาลแขวงพิษณุโลก, ๑๕. ศาลแขวงนครสวรรค์, ๑๖. ศาลแขวงราชบุรี, ๑๗. ศาลแขวงสุพรรณบุรี, ๑๘. ศาลแขวงนครศรีธรรมราช, ๑๙. ศาลแขวงสุราษฎร์ธานี, ๒๐. ศาลแขวงสงขลา,

จำนวนผู้พิพากษา ศาลแขวงมีผู้พิพากษา ๒ นาย คือ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลและผู้พิพากษา ตั้งแต่จัดตั้งศาลแขวงอุบลราชธานี เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๐ จนถึงปัจจุบันมีผู้พิพากษาหัวหน้าศาล ๔ นาย (รายนามมีปรากฏอยู่ในบทความอื่นในหนังสือนี้แล้ว)

การปรับปรุงศาลแขวง เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๖ กระทรวงยุติธรรมมีความประสงค์จะขยายเขตอำนาจศาลแขวงให้กว้างขวางยิ่งขึ้น จึงแจ้งให้ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลแขวงทุกศาลพิจารณาว่า สมควรขยายเขตอำนาจไปอำเภอใดบ้าง ทุกศาลก็ได้เสนอความเห็นตามเหมาะสมของแต่ละศาล สำหรับศาลแขวงอุบลราชธานี นั้น ผู้เขียนเห็นว่าควรขยายเขตอำนาจไปถึงอำเภวารินชำราบเพียงอำเภอเดียว เพราะอยู่ใกล้กับอำเภอเมืองและการคมนาคมสะดวก ถ้าจะขยายไปถึงอำเภอม่วงสามสิบหรืออำเภอเมืองในทัว จะเกิดอุปสรรคขึ้นในหลายหน้า เพราะแต่ละอำเภอคงกล่าวมีเขตกว้างขวางมาก จะเป็นทีเดือดร้อนแก่เจ้าพนักงานตำรวจและผู้ว่าคดีของอำเภออื่นๆ ในการติดต่อราชการกับศาลแขวงอุบลราชธานี ในที่สุดกระทรวงยุติธรรมก็อนุมัติให้ศาลแขวงอุบลราชธานี ขยายเขตอำนาจไปถึงอำเภวารินชำราบได้เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๗ ต่อมาได้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวง และวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง ให้ผู้ว่าคดีส่งมอบสำนวนคดีอาญาทั้งหลาย ซึ่งอยู่ในระหว่างการดำเนินคดีของผู้ว่าคดี หรือการพิจารณาของศาลแก่พนักงานอัยการ นับแต่นั้นมาศาลแขวงอุบลราชธานี ก็ได้มีพนักงานอัยการศาลแขวงอุบลราชธานี เป็นคนแรกคือ **คุณเนียน วิทยกุล.**

ความอิสระของผู้พิพากษา

โดย นายชนะ ภาสกาณห์

ข้าราชการตุลาการหรือผู้พิพากษานั้นถึงแม้จะมีมานานแล้วก็ตาม แต่ประชาชนทั่วไปยังไม่เข้าใจเกี่ยวกับหน้าที่การปฏิบัติงานของผู้พิพากษาได้อย่างถูกต้องนัก ทั้งนี้เพราะผู้พิพากษามีใช้ข้าราชการพลเรือน ไม่ได้ขึ้นต่อกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน แต่ขึ้นต่อกฎหมายพิเศษโดยเฉพาะ คือ พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ ดังนั้นการสมัครสอบคัดเลือก การบรรจุแต่งตั้งโยกย้าย การเลื่อนตำแหน่ง ตลอดจนคุณสมบัติของผู้พิพากษาจึงเป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ ซึ่งผู้ที่อยู่ในวงการศาลหรือสนใจเท่านั้นที่จะเข้าใจได้ถูกต้อง, บุคคลนอกวงการน้อยนักที่จะเข้าใจได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตำแหน่งต่างๆ ของผู้พิพากษาแล้ว ประชาชนมักจะงงงวยอยู่เสมอ แต่ตำแหน่งต่างๆ เป็นเพียงชื่อขึ้นมาเท่านั้นไม่มีสาระสำคัญอะไรมากนัก สิ่งที่สำคัญและควรสนใจ คือ การปฏิบัติงานของผู้พิพากษา ซึ่งจะขอลำถึงความอิสระของผู้พิพากษาในการพิจารณาพิพากษาคดี ผู้พิพากษาทุกคนและผู้ศึกษาวิชากฎหมายย่อมเข้าใจถึงความเป็นอิสระของผู้พิพากษาเป็นอย่างดี แต่ประชาชนทั่วไปเป็นจำนวนมากยังไม่เข้าใจถึงความเป็นอิสระของผู้พิพากษา ในการพิจารณาพิพากษาคดี

ในระบอบประชาธิปไตยนั้น อำนาจอธิปไตยมาจากปวงชนทั้งประเทศ แบ่งออกเป็น อำนาจอธิปไตย อำนาจบริหาร อำนาจตุลาการ สำหรับประเทศไทยเรานั้น ปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข, พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจอธิปไตยทางรัฐสภา ใช้อำนาจบริหารทางคณะรัฐมนตรี และใช้อำนาจตุลาการทางศาล รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๒ บัญญัติเกี่ยวกับความเป็นอิสระของผู้พิพากษาในการพิจารณาพิพากษาคดี ไว้ในมาตรา ๒๐๖ ว่า “ผู้พิพากษาและตุลาการมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาคดี ให้เป็นไปตามกฎหมาย” การที่กฎหมายรัฐธรรมนูญซึ่งเป็น

กฎหมายหลักในการปกครองประเทศ ใ้บัญญัติไว้เช่นนี้ เพราะเล็งเห็นว่าความอิสระของผู้พิพากษาเป็นสิ่งสำคัญ ถ้าผู้พิพากษาไม่มีอิสระในการพิจารณาพิพากษาคดีแล้วความยุติธรรมจะมีขึ้นได้อย่างไร นอกจากบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแล้ว ยังบัญญัติไว้ในธรรมนูญศาลยุติธรรมอีก ในมาตรา ๑ ว่า “ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้รับผิดชอบในงานธุรการของศาลทั้งหลายที่อยู่ในสังกัดให้ดำเนินไปโดยเรียบร้อย แต่การดำเนินการพิจารณาคดีรวมถึงการมีคำสั่งหรือคำพิพากษายังกับคดี ให้เสร็จเด็ดขาดไปนั้น ให้อยู่ในดุลพินิจของศาลโดยเฉพาะ ให้ประธานศาลฎีกามีหน้าที่วางระเบียบราชการฝ่ายตุลาการของศาลทั้งหลาย เพื่อให้กิจการของศาลดำเนินไปโดยเรียบร้อยและเป็นระเบียบเดียวกัน ทั้งนี้โดยอนุมัติรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม อนึ่งเพื่อระมัดระวังการใช้ระเบียบวิธีการต่างๆ ที่ตั้งขึ้นโดยกฎหมาย หรือโดยประการอื่นให้เป็นไปโดยถูกต้อง ให้ประธานศาลฎีกามีอำนาจแนะนำหรือตักเตือนผู้พิพากษาทั้งหลาย ในการปฏิบัติตามระเบียบวิธีการนั้นๆ และในการอื่น ๆ” จากบทบัญญัติดังกล่าว ใ้กว้างหลักไว้ว่า ศาลต้องมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาคดี ไม่อยู่ในอาณัติของบุคคลหนึ่งบุคคลใด ผู้พิพากษามีความอิสระในการวินิจฉัยคดีตามความนึกเห็นของตนเอง บุคคลใดจะบงการให้ผู้พิพากษาคัดสินคดีให้เป็นไปตามความประสงค์ของตนเองนั้นไม่ได้ ถึงแม้บุคคลนั้นจะอยู่ในตำแหน่งผู้บังคับบัญชาของผู้พิพากษาก็ตาม ทั้งนี้เฉพาะการใช้ดุลพินิจในการวินิจฉัยคดีเท่านั้น ส่วนระเบียบปฏิบัติราชการอื่น ๆ ทางด้านธุรการผู้พิพากษาจะต้องปฏิบัติตามคำสั่งผู้บังคับบัญชาโดยเคร่งครัด เช่นเดียวกับข้าราชการอื่นทั่ว ๆ ไป

ถึงแม้ผู้พิพากษามีอิสระในการพิจารณาพิพากษ คดีก็ตาม แต่ความอิสระนั้นก็ต้องอยู่ในขอบเขตเช่นเดียวกัน ข้อสำคัญที่สุดต้องพิจารณาพิพากษาคดีให้เป็นไปตามกฎหมาย มิใช่ว่าจะตัดสินคดีอย่างไรก็ได้ตามใจตัวเองซึ่งไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ผู้พิพากษาคัดสินคดีด้วยเอกเป็นประโยชน์แก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เพราะชอบพอกัน เพราะเป็นญาติพี่น้องกัน เพราะได้รับสินบน หรือเพราะเกรงกลัวอิทธิพลใดๆ หาได้ไม่ เพราะเป็นภาระกระทำมิควินัยอย่างร้ายแรง ผู้

พิพากษาต้องดำรงตนอยู่ในความซื่อสัตย์สุจริต ปราศจากความเกรงกลัวใดๆ ทั้งสิ้น ทั้งสุภาสิต
กฎหมายบทหนึ่งกล่าวไว้ว่า

“จงทำให้เป็นไปตามความยุติธรรม แม้ฟ้าจะถล่มก็ตามที่” อย่างไรก็
ตามผู้พิพากษาแต่ละคนจะสำคัญผิดคิดว่าความนึกเห็นของตนเองถูกต้องแต่ ผู้เดียวนั้นไม่ได้ จำ
ต้องฟังความนึกเห็นของผู้พิพากษานานอื่นด้วย เพราะการพิพากษาคดีนั้นต้องทำเป็นองค์คณะ
จึงจะเห็นได้จากที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๔๐ (๒) ว่า
“ภายใต้บังคับบทบัญญัติมาตรา ๑๓ ถ้าคำพิพากษา หรือคำสั่งจะต้องทำโดยผู้พิพากษาหลายคน
คำพิพากษาหรือคำสั่งจะต้องบังคับตามความเห็นของฝ่ายข้างมาก จำนวนผู้พิพากษาย่อยข้างมาก
นั้น ในศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ต้องไม่น้อยกว่า ๒ คน และในศาลฎีกาต้องไม่น้อยกว่าสาม
คน ในศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ถ้าผู้พิพากษาคคนใดมีความเห็นแย้ง ก็ให้ผู้พิพากษาคคนนั้น
เขียนใจความแห่งความเห็นแย้งของตนลงไว้ในส่วนวน และจะแสดงเหตุผลแห่งข้อแย้งไว้ด้วย
ก็ได้ ในศาลอุทธรณ์หรือฎีกาถ้าอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ หรือประธานศาลฎีกา แล้วแต่
กรณีเห็นสมควรจะให้ วินิจฉัยปัญหาใดในคดีเรื่องใดที่ประชุมใหญ่ และบัญญัติต่อไปอีกว่า
**“ถ้าวินิจฉัยของที่ประชุมใหญ่ให้เป็นไปตามเสียงข้างมาก และถ้ามีคะแนนเสียง
เท่ากัน ให้ประธานแห่งที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งเสียงเป็นการชี้ขาด”**
บทบัญญัติที่กล่าวมาแล้วนั้นบัญญัติไว้เกี่ยวกับการพิจารณาพิพากษาคดีแพ่ง ส่วนที่เกี่ยวกับการ
พิจารณาคดีอาญานั้น มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๑๘๓ ว่า
“คำพิพากษาหรือคำสั่ง หรือความเห็นแย้ง ต้องทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อ
ผู้พิพากษาซึ่งนั่งพิจารณา ผู้พิพากษาใดที่นั่งพิจารณาถ้าไม่เห็นด้วย มีอำนาจทำ
ความเห็นแย้ง คำแย้งนี้ให้รวมเข้าส่วนวนไว้” และบัญญัติไว้ในมาตรา ๑๘๔ว่า “ในการ
ประชุมปรึกษาเพื่อมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้อธิบดีผู้พิพากษา ข้าราชการยุติธรรม
หัวหน้าผู้พิพากษาในศาลนั้น หรือเจ้าของสำนวนเป็นประธาน ตามผู้พิพากษา
ที่พิจารณาแต่ละคน ให้ออกความเห็นทุกประเด็นที่จะวินิจฉัย ให้ประธานออก
ความเห็นสุดท้าย การวินิจฉัยให้ถือเสียงข้างมาก ถ้าในปัญหาใดมีความเห็น

แย้งกันเป็นสองฝ่าย หรือเกินกว่าสองฝ่ายขึ้นไปจะหาเสียงข้างมากมิได้ ให้ผู้พิพากษาซึ่งมีความเห็นเป็นผลร้ายแก่จำเลยมาก ยอมเห็นด้วยผู้พิพากษาซึ่งมีความเห็นเป็นผลร้ายแก่จำเลยน้อยกว่า” นอกจากนี้ยังบัญญัติไว้ในชั้นพิจารณาพิพากษาของศาลอุทธรณ์ ศาลฎีกา ตามมาตรา ๒๐๘ ทวิ อีกว่า ถ้าอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ เห็นสมควรจะให้มีการวินิจฉัยปัญหาใดโดยที่ประชุมใหญ่ก็ได้

การวินิจฉัยในที่ประชุมใหญ่ทำให้ถือเอาเสียงข้างมากเช่นเดียวกัน จากบทบัญญัติของกฎหมายต่างๆ คงได้กล่าวมาแล้วย่อมเห็นได้ว่า ผู้พิพากษามีอิสระในการใช้ดุลพินิจวินิจฉัยคดี แต่ความอิสระนั้นก็ยังคงอยู่ในขอบเขตของกฎหมาย ในกรณีที่คำพิพากษาหรือคำสั่งต้องทำโดยผู้พิพากษาลายคนคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นก็ต้องบังคับตามความเห็นของฝ่ายข้างมาก แต่ผู้พิพากษาที่ไม่เห็นด้วยทำความเห็นแย้งได้ ทั้งรายละเอียดในบทบัญญัติที่กล่าวมาแล้ว

ถึงแม้จะมีกฎหมายรับรองความเป็นอิสระของผู้พิพากษาก็ตาม แต่ก็ยังไม่เป็นหลักประกันที่เพียงพอว่าประชาชนจะได้รับความยุติธรรมจากกฎหมายโดยสมบูรณ์ ความเป็นอยู่ของผู้พิพากษาก็มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประสิทธิ์ประสาทความยุติธรรมให้แก่ประชาชนเช่นเดียวกัน กล่าวคือผู้พิพากษาก็ต้องมีหลักประกันที่ดีพอสมควร เกี่ยวกับการพิจารณาความดีความชอบ การเลื่อนตำแหน่ง การโยกย้ายต้องจัดระบบการเหล่านี้ให้เป็นธรรมแก่ผู้พิพากษา ไม่เปิดช่องโหว่ให้บุคคลหนึ่งบุคคลใด ใช้อิทธิพลจากการพิจารณาความดีความชอบ การเลื่อนตำแหน่ง การโยกย้าย มาบีบบังคับผู้พิพากษาในการใช้ดุลพินิจวินิจฉัยคดี เพราะถ้าเปิดช่องว่างให้กระทำเช่นนั้นไปแล้ว ความหวังของประชาชนที่จะได้รับความยุติธรรมนั้นคงเหลือน้อยเต็มที ด้วยเหตุนี้เอง จึงต้องจัดระบบการเลื่อนเงินเดือน การเลื่อนตำแหน่งการลงโทษผู้พิพากษา ให้มีหลักประกันที่ดีพอสมควร โดยให้คณะกรรมการตุลาการเท่านั้น ที่มีอำนาจพิจารณาให้ความเห็นชอบในการเลื่อนเงินเดือน การเลื่อนตำแหน่ง และการลงโทษผู้พิพากษา คณะกรรมการตุลาการประกอบด้วย ประธานศาลฎีกา เป็นประธานกรรมการ ข้าราชการฝ่ายตุลาการเป็นกรรมการโดยตำแหน่งสามคน คือ รองประธานศาลฎีกาคนหนึ่ง อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ และปลัดกระทรวงยุติธรรม และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอีกแปดคน ซึ่งข้าราชการตุลาการเป็นผู้เลือกจากข้าราชการตุลาการที่อาวุโสที่สุดคนกับจากผู้รับบำเหน็จหรือบำนาญที่เคยรับราชการเป็นผู้พิพากษามาแล้ว และต้องไม่ดำรงตำแหน่ง

ข้าราชการการเมือง ไม่เป็นสมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนหรือทนายความอีกสี่คน คณะกรรมการตุลาการเป็นผู้ให้คำแนะนำแก่ผู้พิพากษาโดยตรง บุคคลอื่นจะเข้ามาเกี่ยวข้องไม่ได้ คณะกรรมการตุลาการเป็นบุคคลที่ข้าราชการตุลาการเลือกเข้ามาเองกับข้าราชการตุลาการที่มีอาวุโสสูงสุด จึงล้วนแต่เป็นบุคคลผู้มีคุณธรรมสูง สามารถให้ความยุติธรรมแก่ผู้พิพากษาโดยทั่วหน้ากัน ระบบการนี้จึงเป็นที่ยอมรับว่าเป็นระบบการที่ดีที่สุดในขณะนี้ ถึงกับต้องบัญญัติไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายหลักในการปกครองประเทศ เหตุที่ต้องบัญญัติไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญนั้นเพราะคำนึงถึงหลักประกันของผู้พิพากษาให้ ได้รับความเป็นธรรมพอสมควร ในการดำรงตนเป็นผู้พิพากษา เพราะถ้าหากผู้พิพากษายังไม่ได้รับความเป็นธรรมแล้วจะหวังให้ประชาชนได้รับความเป็นธรรมได้อย่างไร ประชาชนจะได้รับความยุติธรรมจากกฎหมายก็ต่อเมื่อผู้พิพากษามีความอิสระในการใช้ดุลพินิจวินิจฉัยคดี ให้เป็นไปตามกฎหมายโดยสมบูรณ์และมีหลักประกันในการดำรงตนดีพอสมควร

“ผมได้อธิบายคิดว่า ประชาชนพลเมืองจะได้รับความยุติธรรมจากศาล ก็ต้องอาศัยหลัก ๓ ประการ ซึ่งเป็นหลักสำคัญ กล่าวคือ เราต้องมีผู้พิพากษาที่ทรงคุณวุฒิประการหนึ่ง เราต้องมีผู้พิพากษาที่ซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่ของตัวประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งซึ่งสำคัญที่สุดก็คือว่า ผู้พิพากษามองต้องมีอิสระในการพิจารณาพิพากษา อรรถคดี ในประการหลังนี้เป็นเรื่องสำคัญมาก สำหรับสองประการแรก คือ ผู้พิพากษาต้องมีความรู้ความสามารถเป็นอย่างดี แต่ต้องซื่อสัตย์สุจริตนั้นก็เป็นเรื่องที่อยู่ในอำเภอใจของผู้พิพากษาแต่ละท่าน ซึ่งก็หมายความว่าคนอื่นจะบังคับดลให้เกิดคุณสมบัติสองประการนี้ไม่ได้ เป็นเรื่องของตัวท่านเอง แต่ก็เป็นที่น่ายินดีเป็นอย่างยิ่งที่เราจะเห็นได้ว่าผู้พิพากษาของเรานั้น หรือแม้แต่บุคคลสมบัติทั้งสองประการนี้เป็นอย่างดี ทำให้ประชาชนพลเมืองเชื่อถือและนับถือศาลยุติธรรมของเรา ส่วนในประการหลังที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอิสระของผู้พิพากษานั้น ผมรู้สึกว่าความเป็นอิสระนั้นถ้าเป็นอิสระแต่เพียงที่ปรากฏในตัวหนังสือแล้ว เราจะเรียกว่าเป็นความอิสระที่แท้จริงไม่ได้ ต้องมีความอิสระที่ผู้พิพากษาทุกท่านรู้สึกขึ้นในใจของตัวเองว่าตนนั้นแหละมีอิสระอันแท้จริง อันนั้นก็ไม่ได้อยู่ในอำเภอใจของผู้พิพากษาแต่ละคนไปทีเดียว ต้องประกอบด้วยพฤติการณ์ภายนอกมาบังคับด้วย อันนั้นก็เป็นที่ผมเข้าใจว่าเป็นหน้าที่ของกระทรวงยุติธรรมและโดยเฉพาะรัฐมนตรีที่จะก่อให้เกิดบรรยากาศอันขึ้นกับผู้พิพากษา ได้มีความรู้สึกเช่นนั้น.....”

(ตอนหนึ่งจากคำกล่าวอำลาของพระยาอรรดการิย์นิพนธ์ จากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ในงานเลี้ยงซึ่งกระทรวงยุติธรรมและผู้พิพากษาทั้งหลายจัดขึ้นเพื่อเป็นเกียรติ เมื่อวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๔๑๒)

“มีปืนเถื่อนไม่มีโทษ”

โดย นายสุวรรณ บัญญาภาส

ปืนเป็นอาวุธซึ่งมีใช้กันมานานแล้ว ปืนเป็นอาวุธร้ายแรงโดยสภาพ จึงจำเป็นต้องมีกฎหมายควบคุม ผู้ที่ทําและใช้อาวุธปืนไว้ กฎหมายเกี่ยวกับเรื่องอาวุธปืนเริ่มมีใช้บังคับครั้งแรกตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๗ และมีการแก้ไขเพิ่มเติมเรื่อยมา จน พ.ศ. ๒๔๙๐ จึงมีพระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิงและสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. ๒๔๙๐ ยกเลิกบรรดากฎหมายเกี่ยวกับอาวุธปืนซึ่งใช้อยู่แต่ก่อนรวมทั้งบรรดากฎ ข้อบังคับอื่นในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัติฉบับนี้ หรือขัดแย้งกับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ทั้งสิ้น ท่านอาจจะสงสัยว่าการมีปืนที่ไม่ได้รับอนุญาต เหตุใดจึงไม่มีโทษ ทั้งที่มีกฎหมายบัญญัติไว้กับไว้แล้วเช่นนั้น ก็ขอให้ท่านอ่านข้อเขียนต่อไปนี้ แต่ก่อนอื่นขอให้ท่านได้รู้จักกับอาวุธปืนตามความหมายของกฎหมายเสียก่อน

อาวุธปืน

อาวุธปืนตามความหมายของพระราชบัญญัติดังกล่าว นอกจากจะหมายถึงอาวุธปืนซึ่งเป็นที่ยุ้กกันธรรมดาทั่วไปแล้ว ยังหมายความรวมถึงเครื่องกระสุนปืนทุกชนิด ซึ่งใช้ส่งเครื่องกระสุนปืนโดยวิธีระเบิดหรือกำลังคันของแก๊สหรืออัดลมหรือเครื่องกลไกอย่างใด ซึ่งต้องอาศัยอำนาจพลังงาน และส่วนหนึ่งส่วนใดของอาวุธนั้น ๆ ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเห็นว่าสำคัญและไว้ระบุมไว้ในกฎกระทรวง

นอกจากอาวุธปืนดังกล่าวแล้ว ยังมีเครื่องกระสุนปืนและวัตถุระเบิด ซึ่งควรจะได้รู้จักตามความหมายของกฎหมายด้วย

เครื่องกระสุนปืน

ตามพระราชบัญญัติดังกล่าว เครื่องกระสุนปืน หมายความว่า ความรวมกลไกถึงกระสุนโคก กระสุนปราย กระสุนแตก ลูกกระเบิด คอรัปีโค ท่อนระเบิดและจรวด ทั้งชนิดที่มีหรือไม่มีกรกแกส เรือเพลิง เชื้อโรค ไขมันหมอกหรือควัน หรือกระสุนลูกกระเบิด คอรัปีโค ท่อนระเบิดและจรวด ที่มีคุณสมบัติคล้ายคลึงกัน หรือเครื่องหรือ สิ่งสำหรับอัดหรือทำหรือใช้ประกอบเครื่องกระสุนปืน

วัตถุระเบิด

วัตถุระเบิด หมายความว่า วัตถุที่สามารถส่งกำลังกันอย่างแรงต่อ สิ่งห่อหุ้มโดยฉับพลันในเมื่อระเบิดขึ้น โดยมีสิ่งเหมาะสมทำให้เกิด กำลังกัน หรือโดยการสลายตัวของวัตถุระเบิดนั้น ทำให้มีแรงทำลาย หรือแรงประหาร กับหมายความว่ารวมกลไกถึงเชื้อปะทุต่างๆหรือวัตถุ อื่นใดอันมีสภาพคล้ายคลึงกัน ซึ่งใช้หรือทำขึ้นเพื่อให้เกิดการระเบิด ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยจะได้ประกาศระบุไว้ในราชกิจจานุเบกษา

การมีอาวุธปืนต้อง ได้รับใบอนุญาต

อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน และวัตถุระเบิดดังกล่าวแล้ว ผู้ใด มีกรรมสิทธิ์หรือมีไว้ในความครอบครอง จะต้องได้รับใบอนุญาตจาก นายทะเบียนท้องที่ มิฉะนั้นมีความผิด สำหรับวัตถุระเบิดนายทะเบียน จะออกใบอนุญาตได้ ต่อเมื่อได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวง มหาดไทย นอกจากนี้เครื่องกระสุนปืนที่มี ไว้จะต้องเป็นเครื่อง กระสุนปืนสำหรับใช้กับอาวุธปืน ที่ได้ได้รับอนุญาตให้มีและใช้ด้วย หากมิใช่สำหรับใช้กับอาวุธปืน ที่ได้ได้รับอนุญาตให้มีและใช้แล้ว ก็ยัง เป็นความผิดตามกฎหมายอยู่

คุณสมบัติของบุคคล ที่จะได้รับใบอนุญาต ให้มีอาวุธปืน

บุคคลที่จะได้รับใบอนุญาตให้มีอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน หรือวัตถุระเบิด จะต้องมีความสมบัติ ดังนี้

๑. บุคคลซึ่งไม่ต้องโทษจำคุกตามกฎหมายลักษณะอาญา

ก. มาตรา ๔๗-๑๑๑, มาตรา ๑๒๐, มาตรา ๑๗๗-๑๘๓.

มาตรา ๒๔๔, มาตรา ๒๕๐ และมาตรา ๒๕๓-๓๐๓

ข. ถ้าต้องโทษจำคุกตามมาตรา ๒๔๔-๒๕๗ ต้องพ้นโทษไปเกิน ๕ ปี เว้นแต่ความผิดที่ได้กระทำโดยความจำเป็นหรือเพื่อบ้องกัน หรือโดยถูกยั่วโทษ

๒. ไม่ต้องโทษจำคุกสำหรับ ความผิดตามพระราชบัญญัติอาวุธปืน พ.ศ. ๒๔๗๗ มาตรา ๑๑, ๒๒, ๒๙, ๓๓ หรือพระราชบัญญัติอาวุธปืน พ.ศ. ๒๔๙๐ มาตรา ๗, ๒๔, ๓๓, ๓๘

๓. ไม่ต้องโทษจำคุกตั้งแต่สองครั้งขึ้นไป ในระหว่าง ๕ ปีก่อนยื่นคำขอ สำหรับความผิดอย่างอื่นนอกจากที่กล่าวไว้ใน ๑. ๒. เว้นแต่ความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

๔. เป็นผู้บรรลุนิติภาวะ

๕. เป็นผู้ซึ่งสามารถจะใช้อาวุธปืนได้ ไม่ใช่กายพิการ หรือทุพพลภาพ เว้นแต่มีไว้เพื่อเก็บ

๖. ไม่เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ หรือวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

๗. เป็นบุคคลซึ่งมีอาชีพและรายได้

๘. เป็นบุคคลที่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง

๙. ไม่เป็นบุคคลซึ่งมีความประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง

อันอาจกระทบกระเทือนถึงความสงบเรียบร้อยของประชาชน

การนำอาวุธปืนติดตัว อาวุธปืนที่บุคคลมีไว้ในความครอบครองหรือมีไว้เป็นกรรมสิทธิ์ โดยถูกต้องนั้นจะนำติดตัวไปได้ จะต้องได้รับใบอนุญาตจากอธิบดีกรมตำรวจหรือผู้ว่าราชการจังหวัดกันนอกจากกรุงเทพมหานคร เฉพาะภาย-

ในจังหวัดนั้น และเฉพาะผู้ที่มีถิ่นอยู่ในเขตจังหวัดนั้นๆ เมื่อได้รับใบอนุญาตให้นำอาวุธปืนติดตัวไปได้แล้ว การนำติดตัวไปจะต้องมีลักษณะมิคซิคไม่ให้ เป็นอันตรายหรือเป็นที่หวาดเสียวต่อประชาชน ถ้าปรากฏว่าเป็นที่หวาดเสียวต่อประชาชนหรือ ในกรณีเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนผู้อนุญาตอาจสั่งพัก ใช้ใบอนุญาตในระยะเวลาที่เห็นสมควรหรือสั่งเพิกถอนเสียเลยก็ได้

อายุของใบอนุญาต

ใบอนุญาตให้มีอาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืน ปกติมีอายุตลอดเวลาที่ผู้รับใบอนุญาตเป็นเจ้าของปืนนั้นๆ เว้นแต่ใบอนุญาตให้มีอาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนชั่วคราวจึงจะมีอายุ ๖ เดือนนับแต่วันออก สำหรับใบอนุญาตให้มีอาวุธปืนติดตัวและ ใบอนุญาตให้มีวัตถุระเบิด มีอายุหนึ่งปีนับแต่วันออก

ผู้ได้รับใบอนุญาต ย้ายที่อยู่

ผู้ที่ได้รับอนุญาตให้มีอาวุธปืน ถ้าย้ายที่อยู่จะต้องแจ้งการย้ายต่อนายทะเบียนท้องที่ ภายในสิบห้าวันนับแต่วันย้าย ถ้าย้ายไปต่างประเทศก็ต้องแจ้งการย้ายให้นายทะเบียนท้องที่ใหม่ทราบภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่เดินทางไปถึงด้วย

ผู้ได้รับใบอนุญาตตาย

ถ้าผู้ที่ได้รับใบอนุญาตตาย ผู้ที่มีอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน หรือวัตถุระเบิด หรือใบอนุญาตของผู้ตายอยู่ในความครอบครอง จะต้องแจ้งการตายต่อนายทะเบียนท้องที่ที่ตนเองอยู่ หรือนายทะเบียนท้องที่ที่ออกใบอนุญาต หรือนายทะเบียนท้องที่ที่ผู้ได้รับอนุญาตตาย ภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่วันทราบการตายของผู้รับ ใบอนุญาต

โทษของการมีอาวุธปืน

โดยไม่ได้รับอนุญาต

อัตราโทษของการมีอาวุธปืนไว้ในความครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาต อนุญาตจากนายทะเบียนท้องที่ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงห้าปี และปรับตั้งแต่ ๑,๐๐๐ บาท ถึง ๑๐,๐๐๐ บาท

แต่ถ้าเป็นเพียงส่วนหนึ่งส่วนใดของอาวุธปืน หรือมีแต่เพียง
เครื่องกระสุนปืน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๕ ปี หรือปรับ
ไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

สำหรับผู้ที่มีวัตถุประสงค์ไว้ในความครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาต
จากนายทะเบียนท้องที่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินยี่สิบปี หรือปรับ
ไม่เกินสามหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

และกรณีที่ไม่ได้แจ้งการตายของผู้ที่ ได้รับอนุญาตดังกล่าวแล้ว
มีโทษปรับไม่เกิน ๒๐๐ บาท

อาวุธปืนสำหรับใช้ เฉพาะแต่ในการ สงคราม

นอกจากอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน และวัตถุระเบิด ธรรมดา
ทั่วไปแล้ว ยังมีอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน และวัตถุระเบิดอีก
ชนิดหนึ่ง ซึ่งสำหรับใช้เฉพาะแต่ในการสงครามเท่านั้น บุคคลธรรมดา
กาทั่วไปไม่อาจมีไว้ในความครอบครอง หรือมีไว้เป็นกรรมสิทธิ์ได้เลย
และนายทะเบียนท้องที่ก็ไม่อาจออกใบอนุญาตให้ผู้ใดได้ด้วย เพราะ
ถือว่าเป็นอาวุธร้ายแรง ซึ่งประชาชนไม่ควรมีไว้ในความครอบครอง
อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน และวัตถุระเบิดชนิดใด จะเป็น
ชนิด ที่สำหรับใช้เฉพาะแต่ในการสงครามนั้น รัฐมนตรีว่าการกระทรวง
มหาดไทยเป็นผู้กำหนดไว้เป็นกฎกระทรวง เท่าที่ควรทราบมีดังนี้

๑. อาวุธปืนกล อาวุธปืนใหญ่ เครื่องยิงหรือเครื่องปล่อย
ลูกกระเบิด เครื่องยิงหรือเครื่องปล่อยลูกทอร์ปิโด เครื่องยิงจรวด ลูก
ทอร์ปิโด หุ่นระเบิดและกับระเบิด จรวด ทุกชนิด

๒. ลูกกระเบิดทุกชนิด เว้นแต่ที่ใช้ในการอุตสาหกรรม ตาม
ที่รัฐมนตรีอนุญาต

๓. อาวุธปืนซึ่งมีเครื่องบังคับเสียงให้เบาผิดปกติ

๔. อาวุธปืนชนิดลำกล้องมีเกลียว ขนาดเกินกว่า ๑๑ มม.

๕. อาวุธปืนชนิดลำกล้องไม่มีเกลียว ขนาดตั้งแต่ ๒๐ มม.

ขึ้นไปวันแต่เป็นบรรจูปาก บินลูกของ หรือบินพลุสัญญาณ

๖. อารูบินเล็กสั้น และอารูบินเล็กยาวแบบต่าง ๆ ตามที่ระบุไว้ในกฎกระทรวงรวม ๑๑ แบบ

๗. อารูบินซึ่งมีเครื่องกลไกที่บรรจุกระสุนเอง ให้สามารถยิงซ้ำได้และมีความยาวของลำกล้องตั้งแต่ ๑๖๐ มม. ขึ้นไป เว้นแต่บินลูกของและบินกรก ขนาด .๒๒

๘. อารูบินซึ่งใช้กระสุนปืนที่บรรจุกัดกุม ชนิกทำให้เกิดอันตรายหรือเป็นพิษ หรือใช้เครื่องกระสุนปืนชนิดบรรจุเชื้อโรค เชื้อเพลิงหรือวัตถุที่มีพิษ

๙. เครื่องกระสุนปืนสำหรับใช้กับอารูบินที่กล่าวมาแล้ว หรือเครื่องยิงหรือเครื่องปล่อยลูกระเบิด เว้นแต่เครื่องกระสุนปืน ชนิดและขนาดที่ใช้ได้แก่อารูบินซึ่งได้รับอนุญาต

โทษของการมี
อารูบิน ๆ สำหรับ
ใช้เฉพาะแต่ใน
การสงคราม

ทั้งได้กล่าวแล้วว่าอารูบิน เครื่องกระสุนปืน และวัตถุระเบิด ที่สำหรับใช้เฉพาะแต่ในการสงคราม เป็นอาวุธที่ถือว่าร้ายแรงซึ่งประชาชนไม่ควรจะมีไว้ในความครอบครอง ทั้งนี้กรณีที่มีการฝ่าฝืนกฎหมายจึงได้กำหนดอัตราโทษไว้สูงกว่าอารูบิน เครื่องกระสุนปืน และวัตถุระเบิดธรรมดา โดยกำหนดโทษจำคุกอย่างต่ำตั้งแต่หนึ่งปีอย่างสูงถึงยี่สิบปี ซึ่งอัตราโทษนั้นสูงมากกว่ากันถึง ๔ เท่า จะสังเกตเห็นว่าไม่มีโทษปรับเลย

อารูบินกับชาวบ้าน

เนื่องจากปืนเป็นอาวุธร้ายแรงโดยสภาพ สามารถเอาไว้นับถ่วงกันตัวและทรัพย์สินได้ บางครั้งจึงจำเป็นต้องมีไว้ ยิ่งในท้องถิ่นที่ห่างไกลจากชุมชน หมู่บ้านหรือเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง หรือเจ้าพนักงานตำรวจด้วยแล้ว ยิ่งเป็นความจำเป็นที่จะต้องมีไว้เพื่อบริการกันตัวและทรัพย์สิน เพราะปรากฏอยู่บ่อยครั้งหรือเกือบทุกครั้งว่าผู้ที่

กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินก็ต้องมี หรือใช้อาวุธปืนในการกระทำความผิดเสมอ ทั้งนี้จึงเป็นการจำเป็นที่จะต้องใช้อาวุธปืนไว้เพื่อป้องกันตัวเองและทรัพย์สินดังกล่าวแล้ว อย่างไรก็ตาม ศสกร ชาวนา ชาวไร่ ส่วนใหญ่อยู่ในฐานะยากจน การทำมาหากินฝืดเคือง รายได้น้อย การที่จะมีอาวุธปืนไว้เป็นเกราะคุ้มกันโดยถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งหมายความว่า จะต้องซื้ออาวุธปืนเหล่านี้จากท้องตลาด ซึ่งมีราคาแพง จึงกระทำได้โดยยาก จึงเป็นการจำเป็นที่จะต้องหันไปซื้ออาวุธปืนที่ผลิตกันขึ้นเองหรือที่ใ้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งเรียกกันทั่วไปว่าปืนเถื่อนนั่นเอง เพราะมีราคาถูกกว่ากันมาก ซึ่งเป็นที่น่าเห็นใจอยู่แต่ถึงอย่างไรความจำเป็นดังที่กล่าวมานั้น ก็ไม่อาจลบล้างความผิดซึ่งกฎหมายบัญญัติไว้ได้ บุคคลที่มีอาวุธปืนเถื่อนดังกล่าวไว้ในความครอบครองจึงต้องมีความผิด และมีอยู่เสมอที่ถูกพนักงานเจ้าหน้าที่จับกุมฟ้องร้องต่อศาล แต่จากสถิติคดีของศาลจังหวัดอุบลราชธานี เท่าที่ผ่านมามีปรากฏว่าส่วนใหญ่ศาลมักจะกระดุมแปราติหรือการลงโทษจำคุกให้จำเลยไว้ จึงนับว่าเป็นความกระดุมแปราติของศาลก่อนบรรดาจำเลย และโดยเฉพาะศสกร ชาวนา ชาวไร่ ที่ถูกฟ้องเกี่ยวกับเรื่องอาวุธปืนเป็นอย่างสูง แต่ที่กล่าวมานี้ไม่เกี่ยวกับผู้ที่นำเอาอาวุธปืนไปใช้ในทางที่ผิดที่มีชอบ

กฎหมายยกเว้นโทษ ผู้ที่มีอาวุธปืนไว้ใน ความครอบครอง

เป็นที่น่ายินดีว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร บางท่านมีความเห็นออกเห็นใจและเข้าใจถึงปัญหาความจำเป็นและความเดือดร้อนของประชาชน โดยเฉพาะศสกร ชาวนา ชาวไร่ ดังกล่าวมาแล้ว จึงได้เสนอร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยอาวุธปืน และสภาลงมติให้ประกาศใช้เป็นกฎหมายได้แต่วันที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๑๘ ซึ่งมีผลใช้บังคับ ตั้งแต่วันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๑๘ เป็นต้นไป กฎหมายฉบับนี้เท่ากับเป็นการนิรโทษกรรมแก่ผู้ที่มีอาวุธปืน กรณีกระสุนปืน

หรือวัตถุระเบิดไว้ในความครอบครองนั่นเอง ความจริงกฎหมาย
ทำนองเดียวกันนี้ได้เคยมีออกมาแล้วหลายครั้ง แต่ก็ยังปรากฏอยู่ตลอด
มาว่ายังมีผู้ที่ผลิตอาวุธปืนออกจำหน่าย และมีอาวุธปืนไว้ในความ
ครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาตเป็นจำนวนมาก ทำให้การปราบปราม
อาวุธปืนเดือนไม่ไฉน จึงเท่ากับ เป็นการเปิดโอกาสให้แก่บุคคล
ที่มีอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ทั้งกล่าวไปขอรับอนุญาต
เสียให้ถูกต้องตามกฎหมาย ภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้

อาวุธปืนที่ขอรับ ใบอนุญาตได้

พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้
เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๑๘ บัญญัติ
ให้ผู้ที่มิมีอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน หรือวัตถุระเบิด ไม่ว่าชนิดใด
หรือขนาดใด ที่ทำจากโรงงานต่างประเทศที่ได้รับอนุญาต หรือที่นำ
ในประเทศไทยแต่ต้องมีคุณภาพใช้ได้โดยปลอดภัย และยังไม่ได้รับ
อนุญาตโดยชอบด้วยกฎหมาย นำอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืนหรือวัตถุ
ระเบิด ทั้งกล่าวไปขอรับอนุญาตให้ถูกต้องตามกฎหมายได้ แต่ต้อง
ไปขอรับอนุญาตก่อนนายทะเบียนท้องที่ ภายในเก้าสิบวัน นับแต่วันที่
๓๐ สิงหาคม ๒๕๑๘ นอกจากจะได้รับอนุญาตให้มีอาวุธปืนไว้ใน
ความครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว ยังไม่ต้องรับโทษตาม
ความผิดซึ่งมีอยู่ก่อนที่จะนำอาวุธปืน ไปขอรับอนุญาตอีกด้วย

อาวุธปืนที่ไม่อาจขอ
รับใบอนุญาตได้และ
อาวุธปืนสำหรับใช้
เฉพาะแต่ในการ
สงคราม

สำหรับผู้ที่มิมีอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน หรือวัตถุระเบิด ชนิด
ที่นายทะเบียนไม่อาจออกใบอนุญาตให้ใช้ตามกฎหมายหรือเป็นอาวุธปืน
เครื่องกระสุนปืน หรือวัตถุระเบิด สำหรับใช้เฉพาะแต่ในการสงคราม
ทั้งกล่าวมาตอนต้นแล้ว ให้นำไปมอบให้นายทะเบียนท้องที่เสียภายใน
กำหนดเดียวกับที่กล่าวมาแล้ว ก็จะไม่ต้องรับโทษ เป็นอันพ้นโทษไป
ในทันที นอกจากนี้ทางราชการยังยินดีชดใช้ราคาอาวุธปืน เครื่อง

กระสุนปืน หรือวัตถุระเบิด ให้แก่ผู้นำไปมอบอีกด้วย แต่ราคาที่ว่านี้
ทางราชการโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นผู้กำหนดให้
เองในราคาพอสมควร และจะชดใช้ให้ภายในเวลาไม่เกินหนึ่งปี นับ
แต่วันที่นำไปมอบ

ผลของกฎหมาย ชกเว้นโทษ

ผลของกฎหมายฉบับนี้คงที่กล่าวมาแล้ว นอกจากจะทำให้ผู้
ที่มีอาวุธปืนเดือนไว้ในความครอบครองไม่ต้องรับโทษแล้ว บรรดา
คดีความผิดเกี่ยวกับอาวุธปืน ที่อยู่ในระหว่างการสอบสวนของพนักงาน
สอบสวน ของพนักงานอัยการ และที่อยู่ในระหว่างการพิจารณา
ของศาล เป็นอันระงับไปด้วย เพราะมีกฎหมายยกเว้นโทษเสียแล้วใน
ระหว่างที่ยังไม่พ้นกำหนดเก้าสิบวัน นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้
บังคับ เว้นแต่ว่าในกรณีที่ศาลได้พิพากษาคดีภายหลังที่พ้นกำหนด
ผ่อนผันการจดทะเบียนแล้ว กรณีเช่นนั้นศาลย่อมพิพากษาลงโทษ
จำเลยได้ คดีดังกล่าวนี้ได้เคยมีคำพิพากษาฎีกาวางเป็นบรรทัดฐาน
ไว้แล้วหลายเรื่อง

ฎีกาที่ ๙๖๖/๒๔๕๐

พระราชบัญญัติอาวุธปืนมีบทบัญญัติเฉพาะกาลให้ผู้มีอาวุธปืนโดย
มิได้รับอนุญาตนำปืนไปจดทะเบียนได้นั้น ถือว่าในระหว่างนั้นกฎ-
หมายยกเว้นโทษ แม้เป็นเรื่องที่ถูกฟ้องและศาลลงโทษไปก่อนใช้
พระราชบัญญัตินี้ก็ตาม ถ้าคดียังอยู่ในระหว่างพิจารณาของศาลสูง ใน
ระหว่างใช้บทเฉพาะกาล ศาลสูงก็ต้องยกฟ้อง

ฎีกาที่ ๒๕/๒๔๕๑

โจทก์ฟ้องว่าจำเลยมีอาวุธปืนโดยไม่ได้รับอนุญาต ก็ยังอยู่ใน
ระหว่างพิจารณา เมื่อใช้พระราชบัญญัติอาวุธปืน ฯ ซึ่งมีบทเฉพาะกาล
ให้ผู้มีอาวุธปืนมิได้รับอนุญาตนำปืนไปจดทะเบียนได้ ไม่เป็นความ
ผิด แต่เมื่อศาลตัดสินคดี พ้นกำหนดผ่อนผันการจดทะเบียนตาม
พระราชบัญญัติอาวุธปืนแล้ว ศาลย่อมลงโทษจำเลยได้

ฎีกาที่ ๘๘๘/๒๕๐๓ การกระทำของจำเลยเป็นผิดขณะที่ฟ้อง และศาลชั้นต้นพิพากษา

ฎีกาที่ ๑๕๔๗/๒๕๐๓ ลงโทษแล้ว แต่เมื่อคดีมาสู่ศาลอุทธรณ์ ในระหว่างพิจารณาของศาล

ฎีกาที่ ๑๑๑/๒๕๐๔ อุทธรณ์ ได้มีพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ ออกใช้บังคับยอมให้ผู้มีอาวุธปืน

ฎีกาที่ ๑๔๕๒/๒๕๑๐ ไม่ได้รับอนุญาตนำไปขอรับอนุญาตไต่ภายใน ๙๐ วัน โดยผู้นั้น

ไม่ต้องรับโทษทั้งนี้ ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ในระหว่างนั้น กฎหมายออกวันโทษแก่ผู้มีอาวุธปืนโดยไม่ได้รับอนุญาต แม้เป็นเรื่อง ถูกฟ้องและศาลลงโทษไปก่อนใช้พระราชบัญญัติอาวุธปืนก็ตาม เมื่อ คดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์ระหว่างใช้พระราชบัญญัติ อาวุธปืน ฯ ศาลอุทธรณ์ก็ย่อมพิพากษายกฟ้องได้ ตามนัยคำพิพากษา ฎีกาที่ ๗๖๖/๒๔๙๐ และแม้จะได้อ่านคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ ภายหลังระยะ ๙๐ วัน ได้ผ่านพ้นไปแล้ว ก็หาทำให้คำพิพากษา ศาลอุทธรณ์เสียไปไม่

ก่อนจบขอออกให้ผู้ที่มีอาวุธปืนเดือน เกือบกระสุนปืนเดือน และวัตถุระเบิดเดือน ไว้ในความครอบครอง ให้รับนำไปขอรับอนุญาต จากนายทะเบียนท้องที่เสียให้ถูกต้องตามกฎหมาย เพราะนอกจากจะ ได้รับอนุญาตโดยถูกต้องแล้ว ยังไม่ต้องรับโทษ หรือยังจะได้รับชก ใช้อีกด้วย

อย่าลืมว่าในเดือนจะเป็นปืนถูก (กฎหมาย) ต้องไปขอรับ อนุญาตให้ทัน วันสุดท้าย ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๑๘ หากพ้นกำหนด นี้แล้ว นอกจากท่านจะถูกจับกุมฟ้องร้องลงโทษแล้ว บั้นของท่านก็ ยังจะต้องถูกริบอีกด้วย

“หมดเขตขอรับใบอนุญาตวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๑๘”

“ประวัติศาสตร์จังหวัดอุบลราชธานี”

โดย นายไสว จันทรศรี

ในท้องที่จังหวัดต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือปัจจุบันนั้น แต่เดิมแบ่งการปกครองเป็น ๓ มณฑล คือมณฑลนครราชสีมา มณฑลอุบลราชธานี และมณฑลอุดร เฉพาะมณฑลอุบลราชธานี ที่ตั้งมณฑลจังหวัดอุบลราชธานี และมีจังหวัดขุขันธ์ (ศรีสะเกษ) จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดสกลนคร (มหาสารคาม) จังหวัดกาฬสินธุ์ ขึ้นอยู่ในมณฑลอุบลราชธานี อาณาเขตของมณฑลอุดรและมณฑลอุบลราชธานี ทิศอยู่ฝั่งแม่น้ำโขง เป็นชายพระราชอาณาเขต มีความสำคัญในการปกครองการคมนาคมในครั้งกระนั้น กับกรุงเทพมหานครไปมากันได้โดยยากลำบาก แม้เมื่อ ร.ศ. ๑๒๓ ตรงกับ พ.ศ. ๒๔๔๗ มีทางรถไฟเพียงจังหวัดนครราชสีมา ระยะต่อไปก็ต้องใช้ม้าเกวียนเป็นพาหนะในการเดินทาง เพื่อความเหมาะสมบังคับบัญชาราชการ โดยมีอำนาจสิทธิ์ขาดและรวดเร็ว พระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงในรัชกาลที่ ๕ ได้ทรงแต่งตั้งข้าหลวงต่างพระองค์เป็นผู้สำเร็จราชการประจำมณฑลนั้น ๆ เฉพาะมณฑลอุบลราชธานี มีพระเจ้านองยาเธอ กรมขุนสรวงสวัสดิ์ประสงค์ เป็นข้าหลวงต่างพระองค์ สำเร็จราชการมณฑลอุบลราชธานี มีอำนาจในการปกครองตลอดถึงมีอำนาจตราหมหมายบางประการออกใช้ได้ ในมณฑลนั้น ส่วนจังหวัดต่าง ๆ มีตำแหน่งเรียกว่าปลัดเทศาภิบาลเป็นประมุข เช่น ปลัดเทศาภิบาลประจำจังหวัดสุรินทร์ หรือประจำจังหวัดร้อยเอ็ด เป็นต้น

โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับศาล เดิมคงมีการดำเนินการพิจารณาพิพากษาคดีอยู่ใต้การบังคับบัญชาฝ่ายปกครอง คือยังมีได้แยกจากอำนาจฝ่ายบริหาร หน้าที่เช่นนั้นเรียกว่า สภาวินิจฉัย และผู้พิจารณาคดีความ เรียกว่า ตุลาการสภาวินิจฉัย ตุลาการทำหน้าที่สืบพยานตามกรณีพิพาท แล้วทำความเห็นวินิจฉัยข้อเท็จจริงตามประเด็นข้อพิพาท พร้อมทั้งข้อควรลงโทษหรือประการใด นำเสนอผู้มีอำนาจในทางปกครอง เป็นผู้ชี้ขาดตัดสินคดีนั้น กระบวนการยุติธรรมแม้จะได้ถึง

ขึ้นแล้ว เมื่อ ร.ศ. ๑๑๐ ตรงกับ พ.ศ. ๒๔๓๔ ก็ยังหาได้ประกาศทั้งศาลชั้น ณ ท้องที่มณฑล
อิสานนี้ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งข้าหลวงพิเศษ จัดการศาลยุติธรรมตามหัวเมือง ร.ศ. ๑๑๕ จน
ถึงวันที่ ๒๗ เมษายน ร.ศ. ๑๒๗ (พ.ศ. ๒๔๕๑) จึงมีประกาศพระบรมราชโองการให้จัดตั้งศาล
ยุติธรรมในมณฑลอิสาน และมณฑลออุร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้าันธยาเธอ
กรมขุนสรพลทิพย์ประสงค์ กับพระบริรักษ์จริยาวัตร (ทองดี ธรรมศักดิ์) ข้าหลวงพิเศษประจำ
การศาลยุติธรรมในหัวเมืองพร้อมกันจัดการศาลยุติธรรมมณฑลอิสาน ตามพระราชบัญญัติจัดตั้ง
ข้าหลวงพิเศษจัดการศาลยุติธรรมในหัวเมือง ร.ศ. ๑๑๕ และให้พระยาศรีสุริยราชวรานุวัตร
ข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑลออุรกับพระบริรักษ์จริยาวัตร (ทองดี ธรรมศักดิ์) จัดการศาล
ยุติธรรมในมณฑลออุร

พระบริรักษ์จริยาวัตร (ทองดี ธรรมศักดิ์) นั้นดำรงตำแหน่งอธิบดี ผู้พิพากษา
ศาลอุทธรณ์ ข้าหลวงพิเศษ และตำแหน่งข้าหลวงพิเศษจัดการศาลยุติธรรม ในหัวเมืองประจำ
กระทรวงยุติธรรม ในปี ร.ศ. ๑๒๗ นั้นเอง ท่านได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นพระยา-
ธรรมาสารเวทย์วิเศษภักดีศรีสัตยวัฑฒนาพิริยพาหุ

ในการจัดตั้งศาลมณฑลอิสานครั้งนั้น กระทรวงยุติธรรมได้แต่งตั้งให้ หลวงจินดา
ภิรมย์ (เรียบ) เป็นว่าที่อธิบดีผู้พิพากษาศาลมณฑลอิสาน และ หลวงพิพหัตถการ
(สุกิจ ไกรจิตติ) ซึ่งต่อมาได้เลื่อนเป็นพระยาพิทยาสาส์ราชภักดี อธิบดีผู้พิพากษาศาล
มณฑลภูเก็ต และต่อมาได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นพระยาฤทธราชทรงสวัสดิ์ ตำแหน่งถึง
ปลัดกระทรวงยุติธรรม กับ หลวงสรนิตยาคม (ทองใบ บุญหลง) ซึ่งต่อมาได้เลื่อนเป็น
พระศรีวิฑูรคณุตยสิมาบดี แล้วเลื่อนขึ้นเป็นพระยามนุนเฑียรบริหาร เป็นผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์
ทั้งสองท่านนี้ให้ดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาศาลมณฑล ทั้งนี้ เนื่องจากมณฑลอิสานมีฐานะเป็นศาล
ต่างประเทศตามสัญญาทางพระราชไมตรี ระหว่างกรุงสยามกับฝรั่งเศส ลงวันที่ ๒๓ มีนาคม
ร.ศ. ๑๒๓ ซึ่งระบุไว้ว่า ศาลต่างประเทศอิสาน มีอำนาจทั่วทั้งมณฑลอิสานและมณฑลออุร
กระทรวงยุติธรรม จึงให้มองสิเออร์เฮนรีโลรอง เป็นที่ปรึกษากฎหมายประจำศาลต่างประเทศ
อิสานด้วย

เมื่อท่านข้าหลวงพิเศษได้รับมอบอำนาจให้จัดตั้งศาลแล้ว ก็ได้ดำเนินการจัดหาที่ดิน
ปลูกสร้างบ้านพักและสร้างศาลใหม่ แล้วดำเนินการรับโอนคดีจากสภาวินิจฉัยเป็นการตั้งศาล

มณฑลอิสาน ได้ดำเนินการพิจารณาพิพากษาคดีตามอำนาจพระธรรมนูญศาลแต่ละศาลต่างประเทศ
ยังมีได้เปิดการพิจารณา เพราะกงสุลฝรั่งเศสยังไม่ตั้งขึ้น จนเดือนกุมภาพันธ์ ร.ศ. ๑๒๗
กงสุลฝรั่งเศสจึงได้ตั้งขึ้น และทำการพิจารณาคดีมา

เมื่อได้จัดตั้งศาลมณฑลอิสานเรียบร้อยแล้ว ถึงเดือนกรกฎาคม ร.ศ. ๑๒๘ (พ.ศ.
๒๔๕๒) กระทรวงยุติธรรมให้หลวงจินตนาภิรมย์ (เรียบ) ดำเนินการจัดตั้งศาลจังหวัดสุรินทร์
และร้อยเอ็ดต่อไป และต่อมาปี ร.ศ. ๑๓๐ (พ.ศ. ๒๔๕๔) หลวงจินตนาภิรมย์ถึงแก่กรรม
ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้หลวงสารกิจปรีชา (แล่ม มิตรานนท์) อธิบดีผู้
พิพากษาศาลมณฑลอุดร มาดำรงตำแหน่งอธิบดีผู้พิพากษาศาลมณฑลอิสาน ซึ่งต่อมาถึง พ.ศ.
๒๔๕๗ ท่านได้เลื่อนบรรดาศักดิ์เป็นพระสรศาสตร์ราชสมบัติ จนถึง ปี พ.ศ. ๒๔๕๙ ท่าน
จึงย้ายไปดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาศาลต่างประเทศกรุงเทพ ฯ และ ปี พ.ศ. ๒๔๖๐ ท่านได้
รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นพระยาพรหมทัตศรีพิลาส

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๔ กระทรวงอนุมัติเงินให้ปลูกสร้างศาลเป็นตึกใหม่ พระสรศาสตร์
ราชสมบัติ (พระยาพรหมทัตศรีพิลาส) ได้เตรียมการจัดการปลูกสร้างศาลใหม่ แล้วท่านก็
ย้ายไปศาลต่างประเทศ กรุงเทพ ฯ ทางราชการจึงย้ายหลวงวิเศษศิลปกรรมเป็นอธิบดีแทนตลอด
ปลายปี ๒๔๕๔ แล้วท่านก็ดำเนินการก่อสร้างศาลต่อ เสร็จเรียบร้อยแล้วทำการเปิดคดีใหม่ปี
๒๔๖๑ ดั้นเงินเป็นจำนวน ๓๑,๘๓๘ บาท ซึ่งปรากฏเป็นศาลใช้ปฏิบัติราชการต่อมาจนถึง
พ.ศ. ๒๕๐๗ ในปีนั้นเองพระเทพศาสตราจารย์ราชสมบัติ (เจือ ชูโต) มาดำรงตำแหน่งอธิบดีผู้
พิพากษาศาลมณฑลแทน และเปลี่ยนชื่อจากศาลมณฑลอิสาน เป็นศาลมณฑลอุบลราชธานี
มาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๕๔ ทั้งแยกตั้งมณฑลร้อยเอ็ดขึ้นใหม่ มีจังหวัดมหาสารคาม จังหวัดกาฬสินธุ์
ขึ้นมณฑลร้อยเอ็ด

พระเทพศาสตราจารย์ราชสมบัติดำรงตำแหน่งสืบมาจนถึงปี ๒๔๖๔ ได้รับพระราชทาน
บรรดาศักดิ์เป็นพระยาธรรมาธิบดีแล้วท่านก็ย้ายไป ภายหลังท่านไปดำรงตำแหน่งอธิบดีกรม
ทะเบียนที่ดิน เปลี่ยนบรรดาศักดิ์เป็นพระยาสุรเกษตรโสภณพระเทพปัญญา (ภักดี นวะมะรัตน์)
มาดำรงตำแหน่งอธิบดีผู้พิพากษาศาลมณฑลแทน ครบเท่าจนถึงปี ๒๔๖๘ ทางราชการยุบ
มณฑลอุบลราชธานี จังหวัดต่าง ๆ ในมณฑลนั้นไปขึ้นมณฑลนครราชสีมา ศาลมณฑลอุบลราชธานี

ซึ่งสืบเนื่องมาจากศาลมณฑลอิสานก็สุดต้นจากศาลมณฑล ในครั้งนั้นคง เป็นศาลจังหวัดต่อมาจน
บัดนี้ แต่เมื่อยุบมณฑลแล้ว ในฐานะเป็นศาลต่างประเทศยังมีอยู่ ในครั้งเดิม ซึ่งตำแหน่งอธิบดี
ระบุดอกทั้ง ๓ มณฑลและศาลต่างประเทศ เช่น พระยาลักษณมณฑลสุพรรณ อธิบดีผู้พิพากษา
ศาลต่างประเทศและศาลมณฑลอุบลราชธานี กระทั่งมีการแก้ไขสัญญาทางพระราชไมตรีกับประ-
เทศฝรั่งเศส หมกคดีที่ทางศาลของกบกับฝรั่งเศส ถือเอกราชทางศาลของเรามีสมบูรณ์แล้ว
ศาลต่างประเทศอุบลราชธานี จึงสุดสิ้นไป

ศาลจังหวัดอุบลราชธานี เดิมมีอาณาเขตตลอดท้องที่อำเภอต่างๆ ซึ่งขึ้นจังหวัดอุบล
ต่อมาปี พ.ศ. ๒๔๘๐ ได้มีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลจังหวัดยศฐาธรขึ้น และได้เปิดทำการเป็น
ศาลจังหวัดยศฐาธร เมื่อ ปี พ.ศ. ๒๔๘๒ ศาลจังหวัดยศฐาธรมีเขตตลอดท้องที่ ๓ อำเภอ คือ
อำเภอยศฐาธร อำเภอชุมพุก (คำเขื่อนแก้ว) และอำเภอพำพาศ (มหาชนะชัย) ส่วนอำเภอ
ต่างๆ นอกนั้นอยู่ในเขตศาลจังหวัดอุบลราชธานี ต่อมาเมื่อ ปี พ.ศ. ๒๔๙๔ ได้มีประกาศ
กฤษฎีกาจัดตั้งจังหวัดยศฐาธรขึ้น โดยมีเขตท้องที่ประกอบด้วย ๓ อำเภอดังกล่าวแล้ว และ
อำเภอเมืองมหา อำเภอเมืองมหาจึงแยกไปอยู่ในเขตศาลจังหวัดยศฐาธรตั้งแต่นั้น

อาคารศาลจังหวัดอุบลราชธานีเดิมเป็นตึกชั้นเดียว สร้างมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๖๑
ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๗ จึงได้รื้ออาคารหลังเก่าสร้างใหม่ เป็นตึก ๒ ชั้น หลังปัจจุบัน
นี้ ซึ่งอาคารชั้นล่างด้านทิศตะวันตกเป็นที่ตั้งศาลแขวง นอกนั้นเป็นศาลจังหวัด ประกอบด้วย
บัลลังก์ศาลจังหวัด ๖ บัลลังก์ บัลลังก์ศาลแขวง ๑ บัลลังก์ สำหรับศาลแขวงอุบลราชธานี
นั้นเพิ่งจัดตั้งขึ้นเมื่อ ปี พ.ศ. ๒๕๐๐ มีเขตอำนาจเฉพาะในเขตท้องที่อำเภอเมืองอุบลราชธานี
ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๗ จึงได้ขยายเขตอำนาจคุมไปถึงเขตท้องที่อำเภอวารินชำราบด้วย

ตั้งแต่ศาลจังหวัดอุบลราชธานี และศาลแขวงอุบลราชธานีมาผู้พิพากษา-
หัวหน้าศาล ผู้พิพากษา และจำศาลดำรงตำแหน่งมาตามลำดับดังนี้ คือ

ศาลจังหวัดอุบลราชธานี (เท่าที่ค้นพบ)

พ.ศ. ๒๔๖๕

ผู้พิพากษา	อ.อ. พระเทพปัญญา (ภักดิ์ นวมะรัตน์)
"	ร.อ.อ. หลวงสารยุคิประจักษ์ (ผาค วังนระรัตน์)
"	ร.อ.อ. ชุนสัณหกิจจารณ์ (มณฑา กะเสนี)
จำศาล	ร.อ.ท. ชุนศิลป์ประภาส (กัมม คุยาสัย)

พ.ศ. ๒๔๗๔

ผู้พิพากษา	อ.ท. พระนิเทศ์ประภาส
"	อ.ค. หลวงบริดิยจรรยาราชบุรี
"	ร.อ.อ. สวัสดิ์ พานิชอัครา
จำศาล	ร.อ.ค. ชุนอุทัยนระบิน

พ.ศ. ๒๔๗๗

ผู้พิพากษา	หลวงปริพนธ์พนัสพิสุทธิ์
"	ร.อ.อ. สวัสดิ์ พานิชอัครา
"	นายพจน์ ปุษปากม
จำศาล	นายจวน เจียรณัย เนติบัณฑิต

พ.ศ. ๒๔๗๕

ผู้พิพากษา	หลวงปริพนธ์พิสุทธิ์
"	ร.อ.อ. สวัสดิ์ พานิชอัครา
"	นายพจน์ ปุษปากม
จำศาล	นายทองเครือ รัชากิจ เนติบัณฑิต

พ.ศ. ๒๔๘๐

ผู้พิพากษา

หลวงปริพนธ์พจน์พิสุทธิ์

"

ร.อ.อ. สวัสดิ์ พานิชอักษร

"

นายพจน์ ปุ่ชปาคม

"

นายประสิทธิ์ สงขกุล

จำศาล

นายทองเกรือ รักษากิจ เนติบัณฑิต

พ.ศ. ๒๔๘๑

ผู้พิพากษา

หลวงปริพนธ์พจน์พิสุทธิ์

"

ร.อ.อ. สวัสดิ์ พานิชอักษร

"

นายพจน์ ปุ่ชปาคม

"

นายประสิทธิ์ สงขกุล

จำศาล

นายนาม พูนวัติกุ เนติบัณฑิต

พ.ศ. ๒๔๘๒

ผู้พิพากษา

นายมนูกิจวิมลบรรด

"

นายพจน์ ปุ่ชปาคม

"

นายประสิทธิ์ สงขกุล

"

นายสว่าง ภูวบั้งฉิม

จำศาล

นายนาม พูนวัติกุ

พ.ศ. ๒๔๘๓

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล

พระมนูกิจวิมลบรรด

ผู้พิพากษา

นายประสิทธิ์ สงขกุล

"

นายสว่าง ภูวบั้งฉิม

จำศาล

นายวินัย ทองลงยา

พ.ศ. ๒๔๘๔

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล

พระมนูกิจวิมลบรรด

ผู้พิพากษา

นายประสิทธิ์ สงขกุล

"

นายสว่าง ภูวะบังฉิม

จำศาล

นายประสพ ปรัชญาภรณ์

พ.ศ. ๒๔๘๖

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล

นายมนูญเจียร พลจันทร์

ผู้พิพากษา

นายสว่าง ภูวะบังฉิม

"

นายเพ็น สุวรรณเสถียร

จำศาล

นายประสพ ปรัชญาภรณ์

พ.ศ. ๒๔๕๑

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล

หลวงอรรถไพศาลศรีฤๅ

ผู้พิพากษา

นายเสนีย์ วาทิน

"

นายไสล วรรณพินิจ

จำศาล

นายไพบุลย์ ไวกาสี

พ.ศ. ๒๔๕๔

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล

หลวงอรรถไพศาลศรีฤๅ

ผู้พิพากษา

นายเสนีย์ วาทิน

"

นายไสล วรรณพินิจ

จำศาล

นายไพบุลย์ ไวกาสี

พ.ศ. ๒๔๕๖

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล

นายเน็น กฤษณะเศรษฐี

ผู้พิพากษา

นายสมกิต มงคลชาติ

"

นายชวลิต สุขสบาย

"

นายพิทย มงคล

จำศาล

นายธรรมสถิตย์ ธีรกุล

พ.ศ. ๒๔๕๗

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล

นายไสล วรตเพินิจ

ผู้พิพากษา

นายสมกิต มงคลชาติ

"

นายชวลิต สุขสบาย

"

นายพิทย มงคล

จำศาล

นายสุภัทร พรหมประสิทธิ์

พ.ศ. ๒๔๕๘

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล

นายไสล วรตเพินิจ

ผู้พิพากษา

นายสมกิต มงคลชาติ

"

นายจำรัส ทัพแสง

"

นายสุวรรณพ กองวารี

จำศาล

นายสุภัทร พรหมประสิทธิ์

พ.ศ. ๒๔๕๘

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล

นายไสล วรตเพินิจ

ผู้พิพากษา

นายสมกิต มงคลชาติ

"

นายพิทย มงคล

"

นายจำรัส ทัพแสง

จำศาล

นายสุภัทร พรหมประสิทธิ์

พ.ศ. ๒๔๕๘

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล

นายไสล วรตเพินิจ

ผู้พิพากษา

นายสมกิต มงคลชาติ

"

นายจำรัส ทัพแสง

"

นายสุวรรณพ กองวารี

จำศาล

นายสุภัทร พรหมประสิทธิ์

พ.ศ. ๒๕๐๐

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล

นายไสล วรตเพินิจ

ผู้พิพากษา

"

"

จำศาล

นายจำรัส ทักษะแสง

นายสุวรรณพ กองวารี

นายอำนาจ อินทฤทธิ

นายธรรม์ วรสมันต์

พ.ศ. ๒๕๐๑

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล

ผู้พิพากษา

"

"

จำศาล

นายไสล วรรณพินิจ

นายจำรัส ทักษะแสง

นายอำนาจ อินทฤทธิ

นายเสนอ ศรีนิยม

นายธรรม์ วรสมันต์

พ.ศ. ๒๕๐๒

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล

ผู้พิพากษา

"

"

จำศาล

นายไสล วรรณพินิจ

นายจำรัส ทักษะแสง

นายอำนาจ อินทฤทธิ

นายเสนอ ศรีนิยม

นายธรรม์ วรสมันต์

พ.ศ. ๒๕๐๓

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล

ผู้พิพากษา

"

"

จำศาล

นายเข้ม บุรณารมย์

นายอำนาจ อินทฤทธิ

นายเสนอ ศรีนิยม

นายคำรง สายเชื้อ

นายธรรม์ วรสมันต์

พ.ศ. ๒๕๐๔

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล

นายยม บุรณารมย์

ผู้พิพากษา

นายอำนาจ อินทฤทธิ

"

นายคำวง สายเชื้อ

"

นายบรรจง อธิพิพงษ์

จำศาล

นายสรรค์ วรสมันต์

พ.ศ. ๒๕๐๕

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล

นายศิริ อติโพธิ์

ผู้พิพากษา

นายอำนาจ อินทฤทธิ

"

นายบรรจง อธิพิพงษ์

"

นายเฉลิม กวาลัมจิตร

จำศาล

นายสรรค์ วรสมันต์

พ.ศ. ๒๕๐๖

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล

นายศิริ อติโพธิ์

ผู้พิพากษา

นายธง ศรีนาม

ผู้พิพากษา

นายบรรจง อธิพิพงษ์

"

นายสวัสดิ์ รอกเจริญ

จำศาลศรี

นายสรรค์ วรสมันต์

พ.ศ. ๒๕๐๗

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล

นายศิริ อติโพธิ์

ผู้พิพากษา

นายธง ศรีนาม

"

นายบรรจง อธิพิพงษ์

"

นายสวัสดิ์ รอกเจริญ

จำศาลศรี

นายสุทัศน์ พลทรัพย์ศิริ

พ.ศ. ๒๕๐๘

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล

นายศิริ อภิโพธิ์

ผู้พิพากษา

นายธง ศรีนาม

"

นายสวัสดิ์ รอกเจริญ

"

นายขรรจบ อภิพงษ์

จำศาล

นายสุรกัน พงทรรพศิริ

พ.ศ. ๒๕๐๙

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล

นายพัลลภ เติตยธรรมกิจ

ผู้พิพากษา

นายธง ศรีนาม

"

นายสวัสดิ์ รอกเจริญ

"

นายเจริญ แสนเยี่ย

จำศาล

นายสุรกัน พงทรรพศิริ

พ.ศ. ๒๕๑๐

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล

นายพัลลภ เติตยธรรมกิจ

ผู้พิพากษา

นายเจริญ แสนเยี่ย

"

นายศรีภูมิ สุวรรณโรจน์

"

นายนาม ยัมแย้ม

จำศาล

นายสุรกัน พงทรรพศิริ

พ.ศ. ๒๕๑๑

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล

นายพัลลภ เติตยธรรมกิจ

ผู้พิพากษา

นายศรีภูมิ สุวรรณโรจน์

"

นายนาม ยัมแย้ม

"

นายนิธิ ไชแสง

"

นายกัน เวทไว

จำศาล

นายสุรกัน พงทรรพศิริ

พ.ศ. ๒๕๑๒

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล

ผู้พิพากษา

"

"

"

จำศาล

นายอุคม บันลือสินธุ์

นายศรีภูมิ สุวรรณโรจน์

นายนิธิ ไชแสง

นายคัน เวทโว

นายพรชัย สมรรถวิทยาเวช

นายสุรัตน์ พลทรัพย์ศิริ

พ.ศ. ๒๕๑๓

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล

ผู้พิพากษา

"

"

"

จำศาล

นายอุคม บันลือสินธุ์

นายคัน เวทโว

นายอรุณ หวังอ้อมกลาง

นายไพศาล รวงช้างกูร

นายพล วงศ์พรหม

นายสุรัตน์ พลทรัพย์ศิริ

พ.ศ. ๒๕๑๔

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล

ผู้พิพากษา

"

"

"

"

จำศาล

นายอุคม บันลือสินธุ์

นายอรุณ หวังอ้อมกลาง

นายไพศาล รวงช้างกูร

นายพล วงศ์พรหม

นายชลอ บุณเอนทร

นายวีระ ภูศิริ

นายสุรัตน์ พลทรัพย์ศิริ

พ.ศ. ๒๕๑๕

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล

ผู้พิพากษา

นายธรรมสถิตย์ ธีรกุล

นายกฤษณ์ ผียโย

ผู้พิพากษา	นายชลอ บุญเนตร
"	นายวีระ ภูศรี
"	นายสุวรรณ บัญญาภาส
"	นายไสว จันทะศรี
เจ้าศาล	นายสุรศักดิ์ พลทรัพย์ศิริ
รองเจ้าศาล	นายวิฑูรย์ โยธาวงษ์

พ.ศ. ๒๕๑๖

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล	นายมงคล เปาอินทร์
ผู้พิพากษา	นายกลุณธ์ สือโย
"	นายชลอ บุญเนตร
"	นายวีระ ภูศรี
"	นายสุวรรณ บัญญาภาส
"	นายไสว จันทะศรี
เจ้าศาล	นายสุรศักดิ์ พลทรัพย์ศิริ
รองเจ้าศาล	นายวิฑูรย์ โยธาวงษ์

พ.ศ. ๒๕๑๗

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล	นายมงคล เปาอินทร์
ผู้พิพากษา	นายสุวรรณ บัญญาภาส
"	นายไสว จันทะศรี
"	นายทนิวิทย์ พุฒธรรม
"	นายชนะ ภาสกาหนท์
เจ้าศาล	นายสุรศักดิ์ พลทรัพย์ศิริ
รองเจ้าศาล	นายเกรียงศักดิ์ ชิกขอบ

พ.ศ. ๒๕๑๘

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล

นายเลียบ ภิญญะวรรณ

ผู้วิพากษา

นายสุวรรณ บัญญาภาส

"

นายไสว จันทะศรี

"

นายทนิวิท ฟูธรรม

"

นายไชยวัฒน์ สัตยาประเสริฐ

"

นายชนะ ภาสกาณนท์

จำศาล

นายสุวัฒน์ พลทรัพย์ศิริ

รองจำศาล

นายเกรียงศักดิ์ ชิกชอบ

ศาลแขวงอุบลราชธานี (ตั้งแต่เริ่มจัดตั้ง)

พ.ศ. ๒๕๐๐

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล	นายเฉลิม กรพุกคณะ
ผู้พิพากษา	นายเสนอ ศรีนิยม
เจ้าศาล	นายสวรรค์ วรสมันต์

พ.ศ. ๒๕๐๑

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล	นายเฉลิม กรพุกคณะ
ผู้พิพากษา	นายคำวร สายเชื้อ
เจ้าศาล	นายสวรรค์ วรสมันต์

พ.ศ. ๒๕๐๒

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล	นายเฉลิม กรพุกคณะ
ผู้พิพากษา	นายคำวร สายเชื้อ
เจ้าศาล	นางจรัสยา ภักทรานวัช

พ.ศ. ๒๕๐๓

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล	นายศิริ อภิโพธิ์
ผู้พิพากษา	นายยรรยง อภิทธิพงษ์
เจ้าศาล	นางจรัสยา ภักทรานวัช

พ.ศ. ๒๕๐๕

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล	นายพจน์ สุนทรารชุน
ผู้พิพากษา	นายปิยะชาติ สุจริตกุล
เจ้าศาล	นางจรัสยา ภักทรานวัช

พ.ศ. ๒๕๐๖

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล	นายพจน์ สุนทรารชุน
ผู้พิพากษา	นายปิยะชาติ สุจริตกุล
เจ้าศาล	นายสุวัฒน์ พลทรัพย์ศิริ

พ.ศ. ๒๕๐๓

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล
ผู้พิพากษา
จำศาล

นายประพจน์ สุขทวี
ว่าง
นายสวรรค์ วรสมันต์

พ.ศ. ๒๕๐๔

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล
ผู้พิพากษา
จำศาล

นายประพจน์ สุขทวี
นายนาม ยิ้มแย้ม
นายสวรรค์ วรสมันต์

พ.ศ. ๒๕๐๕

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล
ผู้พิพากษา
จำศาล

นายประพจน์ สุขทวี
นายนาม ยิ้มแย้ม
นายสวรรค์ วรสมันต์

พ.ศ. ๒๕๑๐

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล
ผู้พิพากษา
จำศาล

นายอุกม บันลือสินธุ์
นายนิธิ ไชแสง
นายสวรรค์ วรสมันต์

พ.ศ. ๒๕๑๑

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล
ผู้พิพากษา
จำศาล

นายอุกม บันลือสินธุ์
นายนิธิ ไชแสง
นายสวรรค์ วรสมันต์

พ.ศ. ๒๕๑๒

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล
ผู้พิพากษา
จำศาล

นายพจน์ บุญเลี้ยง
นายวิชัย กันตกิจจานันท์
นายสันต์ วรสมันต์

พ.ศ. ๒๕๑๓

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล

นายพจน์ บุญเลี้ยง

ผู้พิพากษา

ว่าง

จำศาล

นายสันต์ วรสุมนต์

พ.ศ. ๒๕๑๔

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล

นายนาม จำนงค์

ผู้พิพากษา

นายสังเวียน รัตนมุง

จำศาล

นายสันต์ วรสุมนต์

พ.ศ. ๒๕๑๕

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล

นายมงคล เปาอินทร์

ผู้พิพากษา

นายกินวิทย์ พุฒธรรม

จำศาล

นายเรืองสิทธิ์ นันทะเสน

พ.ศ. ๒๕๑๖

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล

นายอัมพร ศตะภูริ

ผู้พิพากษา

ว่าง

จำศาล

นายณรงค์ กองไทย

พ.ศ. ๒๕๑๗

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล

นายอัมพร ศตะภูริ

ผู้พิพากษา

ว่าง

จำศาล

นายณรงค์ กองไทย

พ.ศ. ๒๕๑๘

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล

นายอัมพร ศตะภูริ

ผู้พิพากษา

ว่าง

จำศาล

นายณรงค์ กองไทย

สถิติคดีศาลจังหวัดอุบลราชธานี ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๘-๒๕๑๘

พ.ศ.	ข้างมา	คดีเกิดใหม่					เสร็จไป	ค้างไป	หมายเหตุ
		แพ่ง	อาญา	ศาลทหาร	ล้มละลาย	รวม			
๒๕๐๘	๒๖๒	๑๘๕	๒๒๘๒	๓๔	๖	๒๕๐๗	๒๕๔๕	๔๘๐	
๒๕๐๙	๔๖๐	๒๔๓	๑๘๓๒	๓๕	๕	๒๐๘๕	๒๑๖๖	๘๗	
๒๕๑๐	๕๗	๒๔๒	๑๗๕๕	๔๔	๓๓	๒๐๖๗	๒๐๘๑	๘๕	
๒๕๑๑	๘๕	๒๓๖	๑๗๔๗	๕๑	๒	๒๑๓๖	๒๑๖๕	๒๖	
๒๕๑๒	๗๖	๒๔๖	๒๐๗๕	๖๑	—	๒๑๐๓	๒๑๐๗	๔๗	
๒๕๑๓	๖๗	๓๑๕	๒๓๐๗	๗๑	—	๒๓๘๓	๒๓๙๑	๘	
๒๕๑๔	๔๕	๒๔๔	๑๘๓๗	๑๓๓	—	๒๓๑๔	๒๓๓๓	๒๖	
๒๕๑๕	๒๖	๒๓๑	๑๘๑๔	๕๖๓	๑	๒๒๐๓	๒๒๐๗	๒๗	
๒๕๑๖	๒๗	๒๕๑	๑๖๕๐	๗๒๗	๓	๒๗๓๑	๒๗๓๔	๒๔	
๒๕๑๗	๒๕	๒๓๓	๒๑๘๐	๕๑๗	๒	๒๕๓๓	๒๖๐๕	๑๕๖	
๒๕๑๘	๑๕๒	๒๔๙	๑๖๐๕	๒๐	๒	๑๘๗๓	๑๘๐๓	๓๖๒	เพียงวันที่ ๒๕ ถึงภาค ๒๕๑๘

อย่างไรคือการถามนำ?

โดย นายทินวิทย์ มุณเฑียรธรรม

ทุกท่านที่เคยใช้ชีวิตประจำวันจำเจอยู่ในห้องพิจารณาภาคีของศาล ย่อมได้ประสบพบพานอยู่เสมอ ๆ ว่า ในขณะที่ศาลออกนั่งพิจารณาคดี คู่ความฝ่ายหนึ่งกำลังซักถามพยานของเขาอยู่ดี ๆ แล้วถูกคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งลุกขึ้นแสดงศาลกักค้านคู่ความฝ่ายที่กำลังซักถามพยานอยู่นั้นว่า ใช้คำถามนำ

อย่างไรคือการถามนำ นี้ไม่มีบัญญัติเป็นบทวิเคราะห์ศัพท์ หรืออธิบายไว้ในตัวบทกฎหมายใด ๆ จำเป็นที่เราจะต้องศึกษาค้นคว้าหาความเข้าใจเอาจากคำรับคำรากฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน ท่านผู้รู้กล่าวว่า ตามหลักทั่วไป เป็นที่เข้าใจกันว่า “คำถามนำ” นั้นคือ “คำถามชนิดที่แนะนำคำตอบให้อยู่ในตัว” ยกตัวอย่างเช่น ถ้าเป็นปัญหาโต้เถียงเกี่ยวกับประเด็นโดยตรง ซึ่งบุคคลคนหนึ่งได้อยู่ ณ ที่ซึ่งเกิดเหตุการณ์อันหนึ่งขึ้น. ก พยานผู้ซึ่งได้อยู่ ณ ที่นั้น ไม่อาจที่จะถูกซักถามด้วยคำถามว่า “ข.อยู่ ณ ที่นั้นหรือเปล่า” รูปแบบแห่งคำถามที่เหมาะสมที่ควรจะต้องถามว่า “มีใครอื่นบ้างอยู่ ณ ที่นั้น” ทำนองเดียวกัน, คำถามซึ่งผู้ถามยึดเยื้อคำตอบให้กับพยาน โดยผู้ถามได้ผู้เป็นรูปแบบขึ้น แล้วให้พยานตอบแต่เพียงว่า “ใช่” หรือ “ไม่ใช่” นี้ก็จัดเป็นคำถามนำอย่างหนึ่ง เช่น พยานถูกนำตัวเข้าเบิกความเพื่อพิสูจน์ว่า ก. ลักขณาภิกขจากบ้านของ ข. พยานจะต้องไม่ถูกถามด้วยคำถามว่า “ท่านเห็น ก. เข้าไปในร้านของ ข.และหยิบเอานาฬิกาไปใช่ไหม?” แต่หากควรถามพยานด้วยคำถามว่า

“ขณะนั้นท่านอยู่ที่ไหน?”

“ท่านเห็นใครอื่นบ้าง?”

“ใครอยู่ ณ ที่นั้น?”

“เขากำลังทำอะไรอยู่?”

ด้วยเหตุแห่งคำถามนำนี้ก่อให้เกิดความอยุติธรรมแก่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง ฉะนั้นในบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๑๘ จึงได้บัญญัติห้ามไว้ ถึงมีความ

ว่า “ในการที่คู่ความฝ่ายที่อ้างพยานจะ **ซักถามพยานกิติ** หรือ **ถามถึงพยานกิติ** ห้ามมิให้คู่ความฝ่ายนั้น **ใช้คำถามนำ** เว้นแต่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งยินยอม หรือได้รับอนุญาตจากศาล ฯลฯ”

แต่อย่างไรก็ตาม ข้อห้ามดังกล่าวแล้วนั้น เป็นแต่เพียงบัญญัติห้าม เพื่อทรงไว้ซึ่งความยุติธรรม หากได้ห้ามขาดแต่ประการใดไม่ หากคำถามใดไม่ก่อให้เกิดความเสื่อมเสียต่อความยุติธรรมแล้ว ย่อมอยู่ในดุลพินิจของศาลที่จะอนุญาตให้คู่ความใช้คำถามนำได้เมื่อเกิดความจำเป็น ทั้งนี้เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม โดยปรกติศาลย่อมอนุญาตให้มีการถามนำได้ในเรื่องต่อไปนี้

๑. ถามในข้อเท็จจริงที่ไม่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับประเด็น เช่น ข้อความเบื้องต้น ชื่อ หรืออาชีพของพยาน ฯลฯ

๒. เมื่อเกิดความจำเป็นโดยพยานไม่เข้าใจคำถาม จนกว่าจะใช้คำถามนำเข้าช่วยในบางตอน พยานจึงจะตอบปัญหาอื่นได้ เช่น พยานเป็นเด็ก ถ้าจะขึ้นต้นถามว่า “พยานรู้เรื่องนั้นอย่างไร?” พยานตอบไม่ได้ เพราะคิดไม่ออกว่าจะมาถามเอาเรื่องอะไร จึงต้องอาศัยคำถามนำให้พยานเข้าใจเรื่องเสียก่อน

๓. ในบางกรณีศาลอาจจะอนุญาตให้ใช้คำถามนำ เพื่อเตือนความจำบางอย่างซึ่งไม่ใช่สาระสำคัญ เพื่อประโยชน์ที่จะให้พยานระลึกถึงเรื่องได้ และจะได้ตอบคำถามที่เกี่ยวกับประเด็นได้

๔. ในกรณีที่มีการถามพยานเพื่อให้เห็นว่า พยานให้การในคดีนี้ ชัดกับคำให้การซึ่งเคยให้ไว้ในคดีก่อน การถามทั่วความถึงคำให้การในคดีก่อน ศาลมักอนุญาตให้ใช้คำถามนำไปถึงเรื่องก่อนได้ เช่น ถามว่าพยานเคยให้การไว้ในเรื่องก่อนอย่างนั้น ๆ ใช่หรือไม่ เพราะถ้าไม่ยอมให้ถามเช่นนั้น จะทำให้การพิจารณาเอ็นเยื่อและยากแก่การที่พยานจะตอบมาก

๕. ในกรณีที่พยานเบิกความเป็นปรปักษ์กับฝ่ายที่อ้าง (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๑๗ วรรค ๖)

คำแถลงท้ายเล่ม

ในการเปิดศาลชั่วคราวเคลื่อนที่ที่อำเภอห้วยน้ำยืน เมื่อดำเนินการเปิดศาลไปแล้วบางสิ่งบางอย่างก็อาจเลือนหายไปจากความทรงจำ คณะศาลจังหวัดอุบลราชธานีได้ปรึกษากันแล้วเห็นว่าควรจะได้จัดพิมพ์หนังสือขึ้นเป็นระลึกสักเล่มหนึ่ง จึงได้มอบให้ คุณไสว จันทะศรี และ คุณไชยวัฒน์ สัตยาประเสริฐ ผู้พิพากษาเป็นผู้รวบรวมและจัดการ

ในการเปิดศาลชั่วคราวเคลื่อนที่ที่อำเภอห้วยน้ำยืนนี้ ทางราชการเพิ่งเรียกข้าพเจ้าไปประชุม และสั่งให้ดำเนินการเมื่อปลายเดือนสิงหาคม ๒๕๔๘ นี้ จึงเป็นเรื่องรีบร้อนและฉุกเฉินมาก หากไม่ได้รับความร่วมมือและอุปการะจากผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี เจริญ ปานทอง ค่ายดีแล้ว ก็คงจะไม่สำเร็จลุล่วงไปได้ทั้งที่ท่านได้เห็นอยู่ในวันนี้ คณะศาลจังหวัดอุบลราชธานี ขอขอบพระคุณผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี เป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

การจัดพิมพ์หนังสือที่ระลึกในการเปิดศาลต่าง ๆ นั้น ตามประเพณีที่เคยจัดทำกันมาก็ต้องนำรูปท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ประธานศาลฎีกา และท่านผู้ใหญ่ในราชการศาลอีกหลายท่าน และคำขวัญของท่านเหล่านั้นมาพิมพ์ไว้ด้วย แต่ครั้งนั้นมีเวลาในการจัดการน้อย เพราะเพิ่งตกลงใจจะพิมพ์หนังสือนี้เมื่อวันที่ ๔ กันยายน ๒๕๔๘ นี้เอง ไม่มีเวลาและกำลังเจ้าหน้าที่เพียงพอที่จะ ไปติดก่อหารูปและขอ คำขวัญของท่านผู้ใหญ่อีกกล่าวมาได้ ความฉีกพลาก และสิ่งบกพร่องต่าง ๆ ทั้งกล่าว รวมทั้งในการจัดพิมพ์ก็มิได้ข้าพเจ้าขอภัยและขอรับผิดแต่ผู้เดียว

อนึ่ง หนังสือเล่มนี้สำเร็จเป็นรูปเล่มขึ้นมาได้ก็ด้วยความร่วมมืออย่างดียิ่ง ของโรงพิมพ์คุณสาร ข้าพเจ้าและคณะศาลจังหวัดอุบลราชธานีขอขอบคุณเป็นอย่างสูง.

เลียบ ภิญญะวรรณ

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดอุบลราชธานี

TESTES PONDERANTUR, NON NUMERANTUR

Witnesses are weighed, not counted.

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์แห่งชาติ
(www.library.goj.go.th)

พิมพ์ที่โรงพิมพ์สงสาร ถนนเขื่อนธานี อเมอร จ. อุบลราชธานี

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์
(www.library.coj.go.th)